

DRIEPAS

Jaargang 6, nummer 3/4, december 1989

HISTORISCHE KRING DUIVEN, GROESSEN, LOO

de beide zijden van de Rijksweg tussen Regina Pacis en Mattijsen.

Het navolgende is niet het werk van een enkele persoon, maar van een kleine groep leden van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo. Ieder heeft op zijn manier een bijdrage geleverd in de vorm van inlichtingen, fotomateriaal, archiefonderzoek, het tekenen van kaartjes, enz. Vandaar dat we al deze medewerkers vermelden zonder aanzien des persoons en dus in alfabetische volgorde.

A.Th.J. Boss
W.J.M. Brands
A.W.A. Bruins
R.M. Gerritsen
J.Th.M. Giesen
W.F.W.M. van Heugten
Th.J.M. Jonker
H. Meeuwsen
M.T.F. Sweers

De redactie van dit speciale DRIEPAS-nummer werd verzorgd door W.F.W.M. van Heugten en Th.J.M. Jonker

Duiven, december 1989

2. HET OUDE HART VAN DUIVEN

Het gebied van het Hartplan maakt integraal onderdeel uit van de typische nederzetting met als centrum het hoger gelegen, oorspronkelijk akkercomplex de Woerd. Men neemt aan dat de oudste bewoning, althans in de middeleeuwen, aan de rand van de Woerd is geweest, meer in de richting van het Welleveld dan in de richting van het Broek. Onderzoeksresultaten en losse vondsten wekken tenminste de indruk dat al in de Romeinse tijd de hele strook van de Woerd tot aan het Welleveld bewoond is geweest [1]. Het is daarom niet onaannemelijk, dat deze strook ook later woongebied is gebleven.

Aan de zuidkant van de nederzetting, op de overgang van de hoger gelegen woerd en de lager gelegen, vochtige Elshoven, werd in de 12e eeuw de St. Remigiuskerk gebouwd. Van het toen gebouwde kerkje resteren thans nog de twee onderste geledingen van de toren.

Of op dezelfde plek ook de in het jaar 838 genoemde ecclesia dedicata heeft bestaan is niet zeker. Uit de kadaster structuur zou men kunnen afleiden dat vlakbij de plaats van de kerk (op de plaats van de pastorie?) eens de hoeve lag, waartoe de kerk hoorde.

2.1 De uitgangssituatie: de Ambtskaart van 1735

De Liemers behoorde sedert het uitsterven van het Kleefse vorstenhuis in 1609 tot het Oostduitse Brandenburg en later Pruisen. Met name Pruisen gold in de 18e eeuw als een vooruitstrevende macht, waaraan de grote Keurvorst Frederik Willem en zijn opvolger Frederik de Grote een belangrijke bijdrage leverden. Eerder dan waar ook in Europa begon men er een soort kadaster op te zetten. De kaarten en de leggers voor de Liemers ontstonden in de jaren dertig van de 18e eeuw, toen men het gehele hertogdom Kleef volledig heeft opgemeten. Deze kartering werd vanuit Berlijn ingeleid met een Kabinetsofder van Frederik Willem, gedateerd 30 maart 1731. In de vol-

gende maanden werden de plannen verder uitgewerkt waarbij de praktische uitvoering in handen werd gelegd van officieren van de vesting Wezel. Op 1 juli van datzelfde jaar werd luitenant Enbers tot landmeter benoemd en tegelijkertijd werden de officieren Corbin, du Moulin en Guionneau zgn. conducteurs. Deze groep stond onder commando van kapitein Simon. Interessant is te vermelden dat men bij het opmeten gebruik maakte van kettingen met schakels van een bepaalde afmeting. Met behulp van deze kettingen, die men langs de perceelsgrenzen legde, kon men eenvoudig het nauwkeurige oppervlak en de vorm van de percelen bepalen. In de loop van 1731 en de eerste maanden van 1732 werden de opmetingen in de Liemers door Guionneau uitgevoerd. Uit juni 1732 is een bericht bewaard gebleven dat de Liemers volledig opgemeten was.

De kaarten werden op papier getekend dat versterkt was met linnen. Ook kleurde men de kaarten in, zodat men gemakkelijk kon zien of een bepaald perceel weide, boomgaard of akker was. Ook de plattegronden van de huizen werden ingetekend en kregen een aparte aanduiding. De kaarten werden samengebundeld tot een min of meer handzame, doch zware atlas. Van de kaarten werden copieën gemaakt die eveneens in boeken werden gebundeld, zodat we thans minstens over 3 exemplaren beschikken. Een exemplaar wordt bewaard in het Streekarchief te Zevenaar, een tweede exemplaar in het Rijksarchief in Gelderland te Arnhem en het derde exemplaar in het Hauptstaatsarchiv te Dusseldorp [2]. De kaart die als basis voor de beschrijving van het centrum van Duiven is gebruikt, bevindt zich te Zevenaar, draagt nummer 37 en verschilt in detail van de kaart die door J.W. van Petersen in zijn boek *Des Landmeesters Trots* werd gepubliceerd [3].

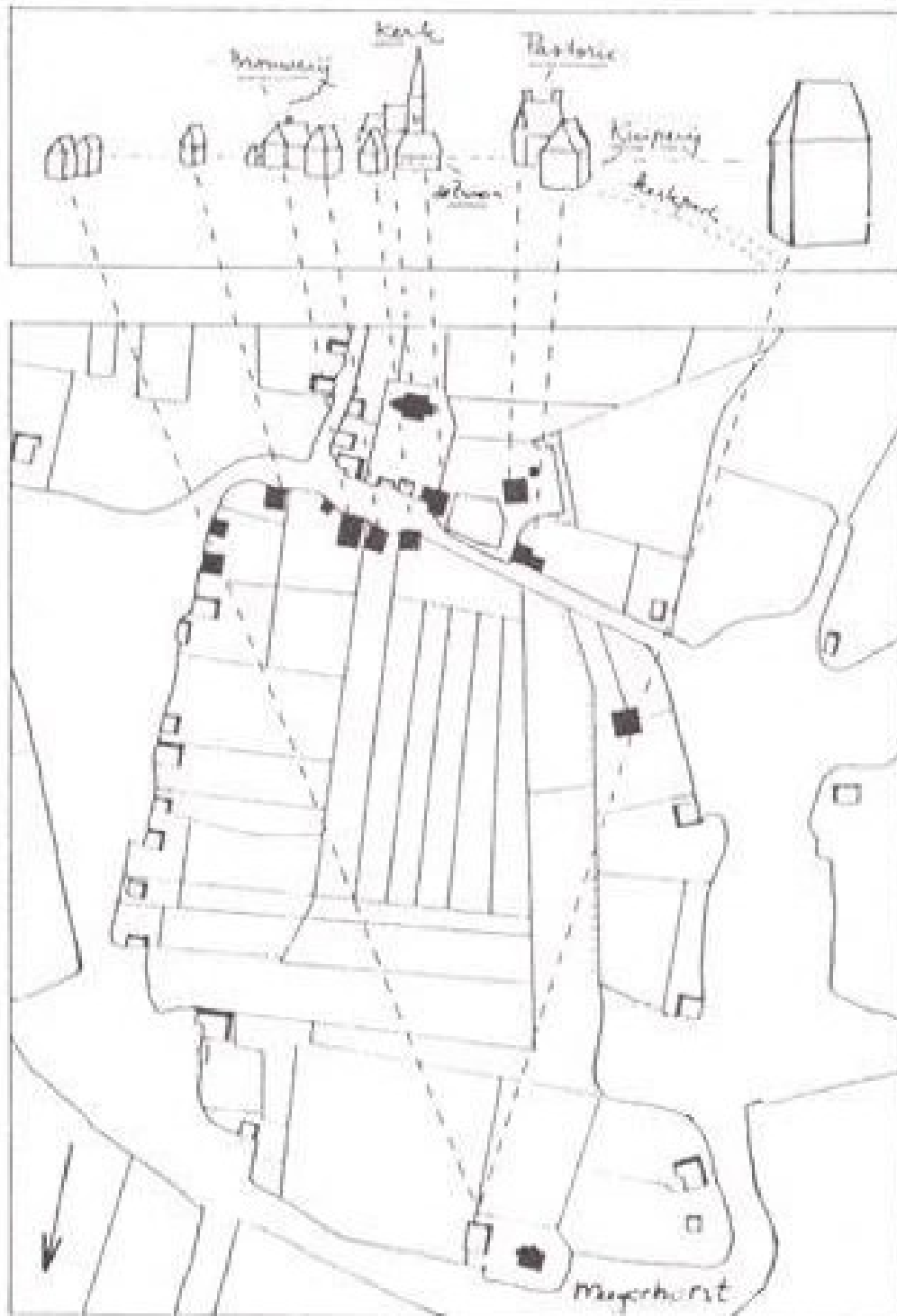
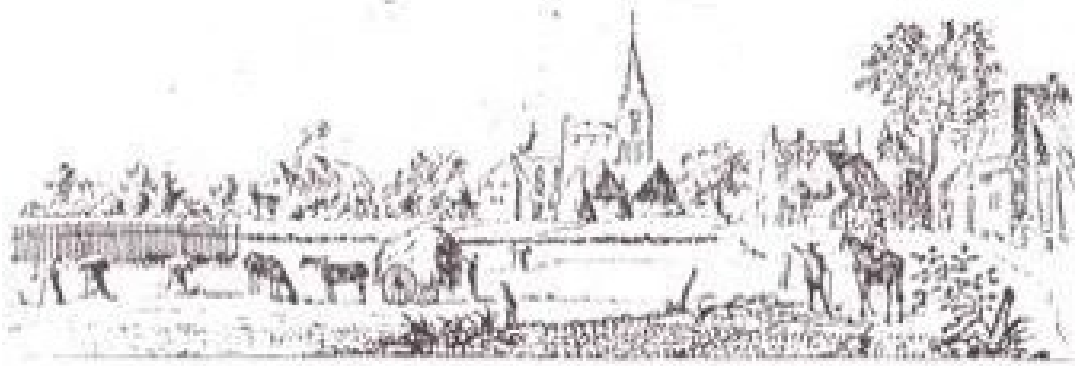
2.2 Gezicht op het dorp Duiven in 1742

Een paar jaar nadat Guionneau door de Liemers trok om het land op te meten, bezocht de Emmerikse tekenaar Jan de Beijer de streek. In de zomer van 1742 tekende hij o.a. de Magerhorst

te Duiven en het dorpsgezicht met de kerk. Zoals de heer Verschuur in zijn artikelen over de Duivense Brouwerij aantoonde [4] is de tekening verrassend nauwkeurig. Niet alleen blijkt uit de korenschoven dat het oogsttijd was (dwz. dat de Beijer hier eind juli 1742 was) maar ook uit de rook, die uit de schoorsteen opkringt, dat daar de brouwerij was. Dit is nog niet alles: dit dorpsgezicht blijkt nog meer informatie op te leveren.

Laten we eerst eens bekijken waar Jan de Beijer gestaan of gezeten heeft toen hij het dorpsgezicht tekende. De Beijer was voornamelijk geïnteresseerd in adellijke huizen en stadsgezichten. Dit vooral uit zakelijke overwegingen. Van zijn tekeningen werden namelijk later gravures gemaakt die in platenboeken werden opgenomen. Het koperspubliek was meer geïnteresseerd in deze bijzondere gezichten dan in een tekening van een eenvoudige boerderij. Volgen we deze gedachtengang van de Beijer dan is het bijna zeker dat hij bij aankomst in Duiven direct naar de Magerhorst is gegaan om die te tekenen. Hij koos als plaats een punt ongeveer in de buurt waar de Irenestraat op de Prins Bernardstraat uitkomt. Nadat hij de Magerhorst had getekend, moet hij zich op die plaats iets meer dan kwartslag hebben gedraaid en zag toen het dorp Duiven zoals hij dat heeft weergegeven op zijn tekening. Ongeveer 20 jaar later heeft Paul van Liender van beide tekeningen gravures gemaakt, die in het platenboek 'Het Verheerlijkt Kleefschland', uitgegeven te Amsterdam, verschenen [5].

Het punt waar De Beijer heeft zitten tekenen, is zeer nauwkeurig op de Ambtskaart terug te vinden en met wat meetkundige technieken is te reconstrueren wat hij volgens de Ambtskaart had moeten zien. De overeenkomst tussen wat een dergelijke reconstructie oplevert met wat ons via de gravure is overgeleverd is frappant: het toont dat De Beijer niet alleen maar uit was op mooie plaatjes was, maar ook nauwkeurig de situaties weergaf. Alleen bij de pastorie zijn er verschillen: de gravure van De Beijer suggereert dat de afstand tussen tekenaar en pastorie geringer was.

Reconstructie dorpsgezicht aan de hand van de Ambtskaart 1735.

2.3 Het kadaster van 1832

In 1812 werd op last van Napoleon begonnen met de inventarisatie van alle onroerende goederen, met als doel tot een rechtvaardige heffing van de grondbelasting te komen. Alle percelen grond werden gemeten, genummerd en verwerkt op kaarten. Daarnaast werden registers aangelegd die per perceel de veranderingen bijhielden. Deze veranderingen kunnen zijn: koop en verkoop, herbouwing of splitsing. Toen Nederland zijn onafhankelijkheid herkreeg, nam koning Willem I dit idee over. Duiven kwam in 1816 bij Nederland en ook hier werd gemeten. De burgerlijke gemeente Duiven werd verdeeld in twee kadastrale gemeenten: Duiven en Groessen/Loo. Ieder gemeente is verdeeld in secties en iedere sectie in genummerde percelen. Pas in 1831 was heel Nederland met uitzondering van Limburg (dat de zijde van de Belgische opstandelingen had gekozen en pas in 1839 bij Nederland kwam) in kaart gebracht, en in het jaar erna werd het Kadaster in gebruik genomen. Aan de hand van de perceelsnummers, de kaarten en de registers kunnen eerdere eigenaars en de exacte lokatie worden achterhaald. Een groot deel van de bewoners had het pand niet in eigendom. De huurders werden niet in het Kadaster vermeld. Daarom is vergelijking met andere bronnen meestal noodzakelijk. De kadastrale kaarten van het centrum van Duiven zijn in de Tweede Wereldoorlog verloren geraakt. In de afgelopen jaren heeft de heer A.W.A. Bruins uit Zevenaar met veel geduld deze kaarten gereconstrueerd. Kleine fragmenten uit deze kaarten treft u in de tekst aan.

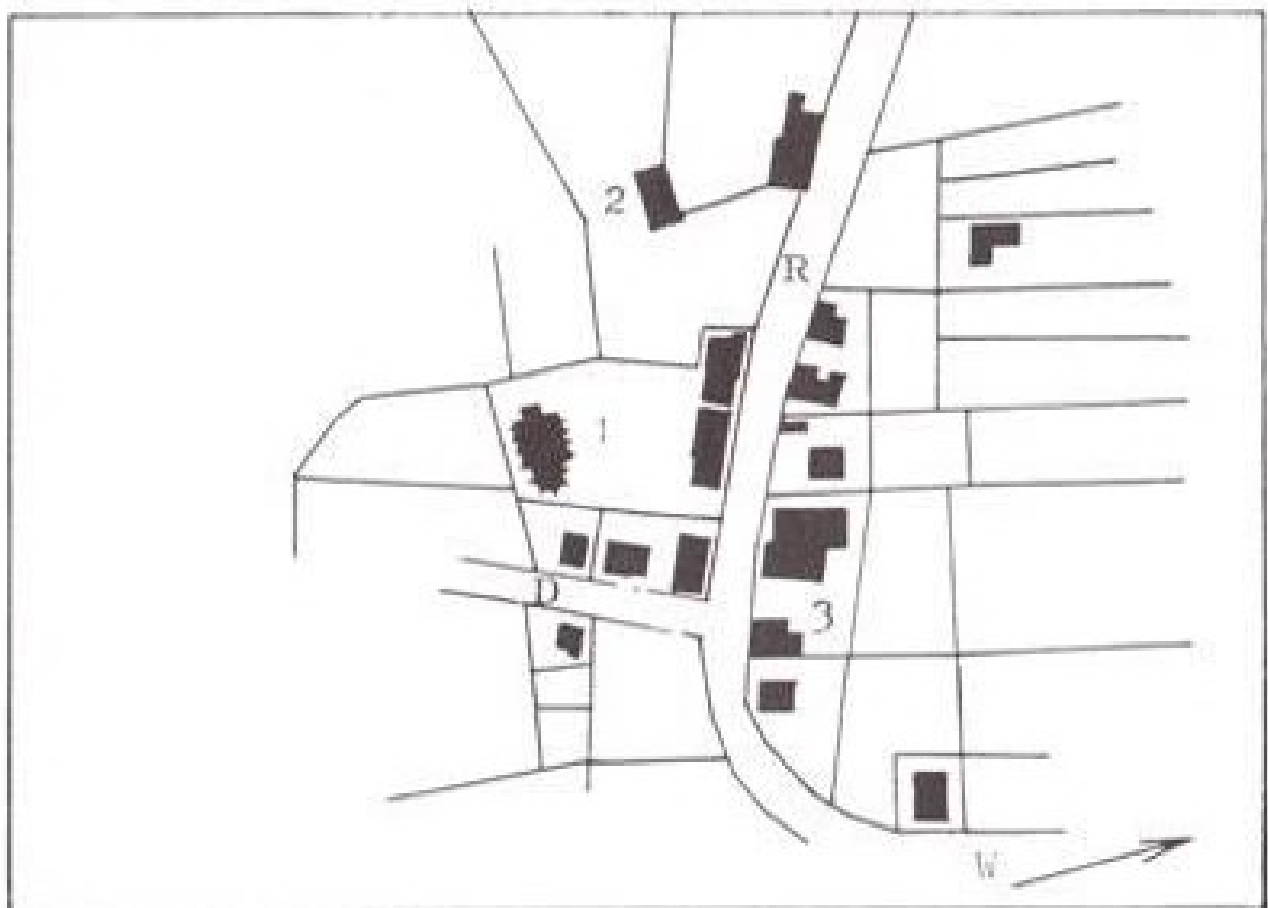
2.4 De kadastrale ontwikkeling van Duiven

Aan de hand van een viertal kaartjes wordt de kadastrale ontwikkeling van de kom van Duiven getoond tussen 1735 en omstreeks 1920/30. Duidelijk wordt dat de kom van Duiven slechts spaarzaam bebouwd was, en dat de bebouwing zich concentreerde langs de Rijksweg, de Woerdstraat en de Droostraat (thans Kastanjelaan).

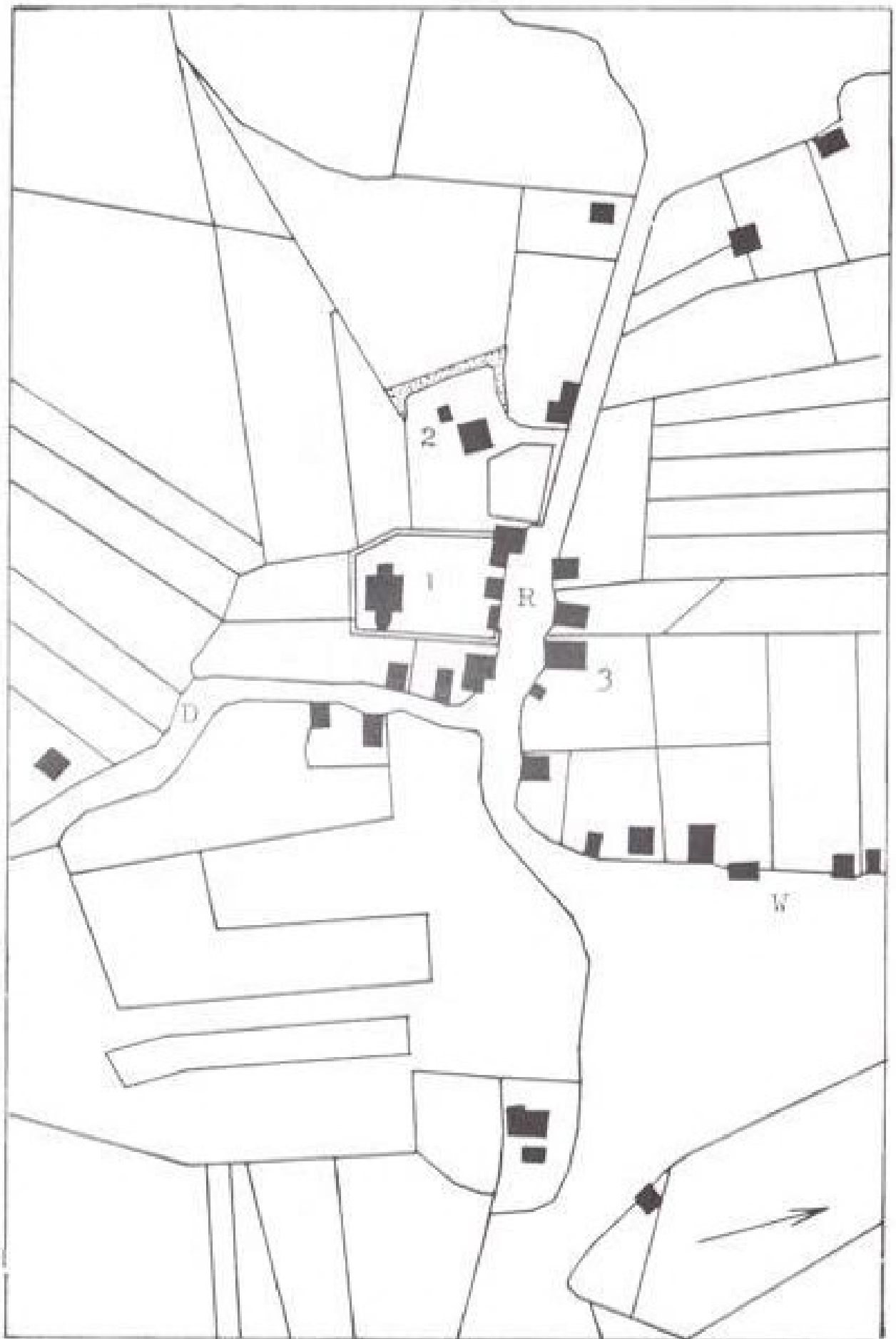
De eerste kaart geeft de situatie omstreeks 1735 aan de hand van de Ambtskaart. De tweede kaart omvat de Rijksweg en Woerdstraat aan de hand van de prekadastrale kaart van 1813. (Wegens een gunstiger indeling hieronder geplaatst). De derde kaart geeft de toestand weer omstreeks 1830. Voor deze kaart werd o.a. gebruik gemaakt van de gereconstrueerde kaarten van A.W.A. Bruins uit Zevenaar. De vierde kaart geeft de situatie weer van de eerste decennia van deze eeuw.

Verklaring der tekens:

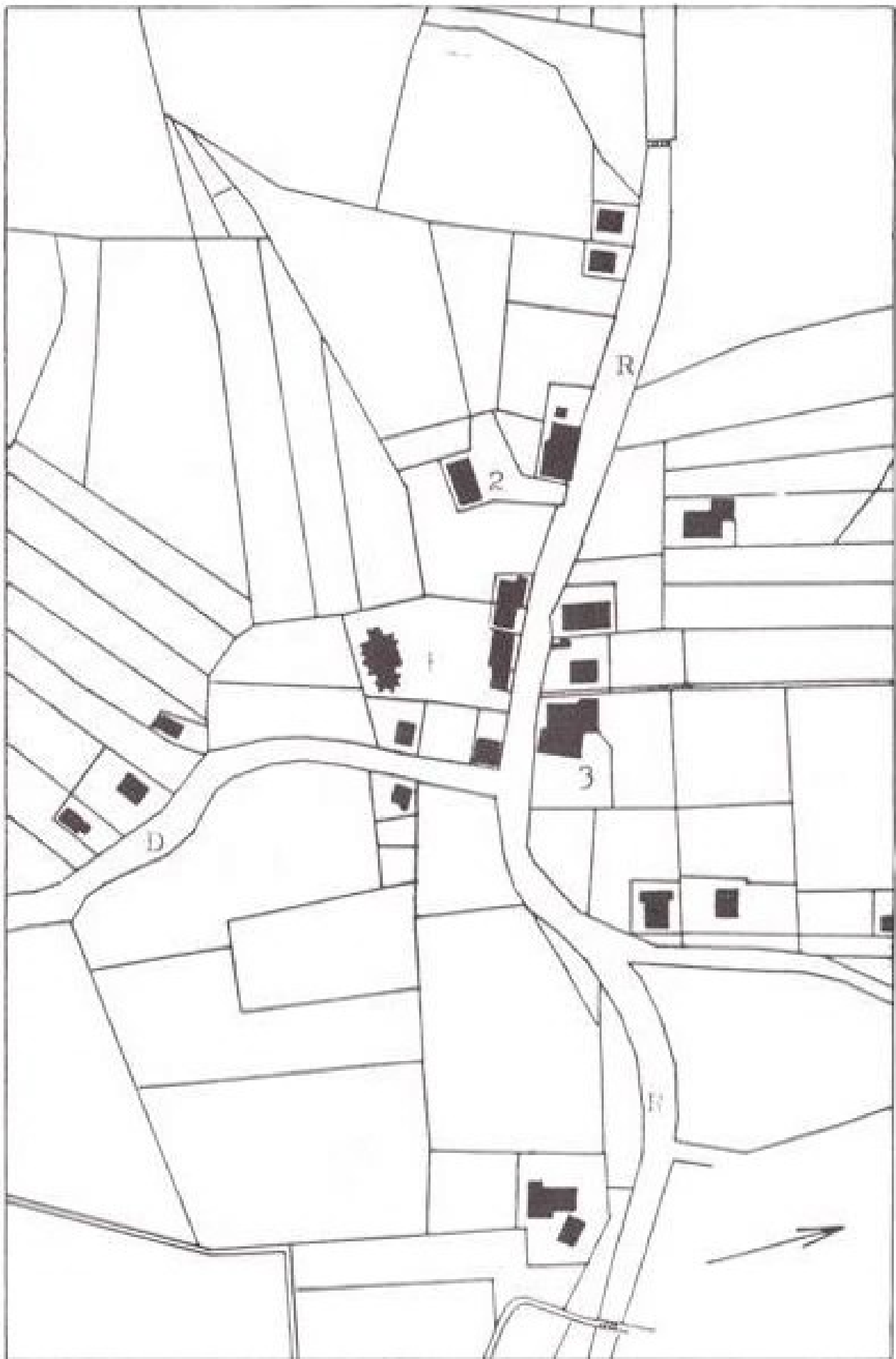
- 1 St. Remigiuskerk
- 2 Pastorie
- 3 Brouwerij de Star
- 4 Regina Pacis
- R Rijksweg
- W Woerstraat
- D Droostraat

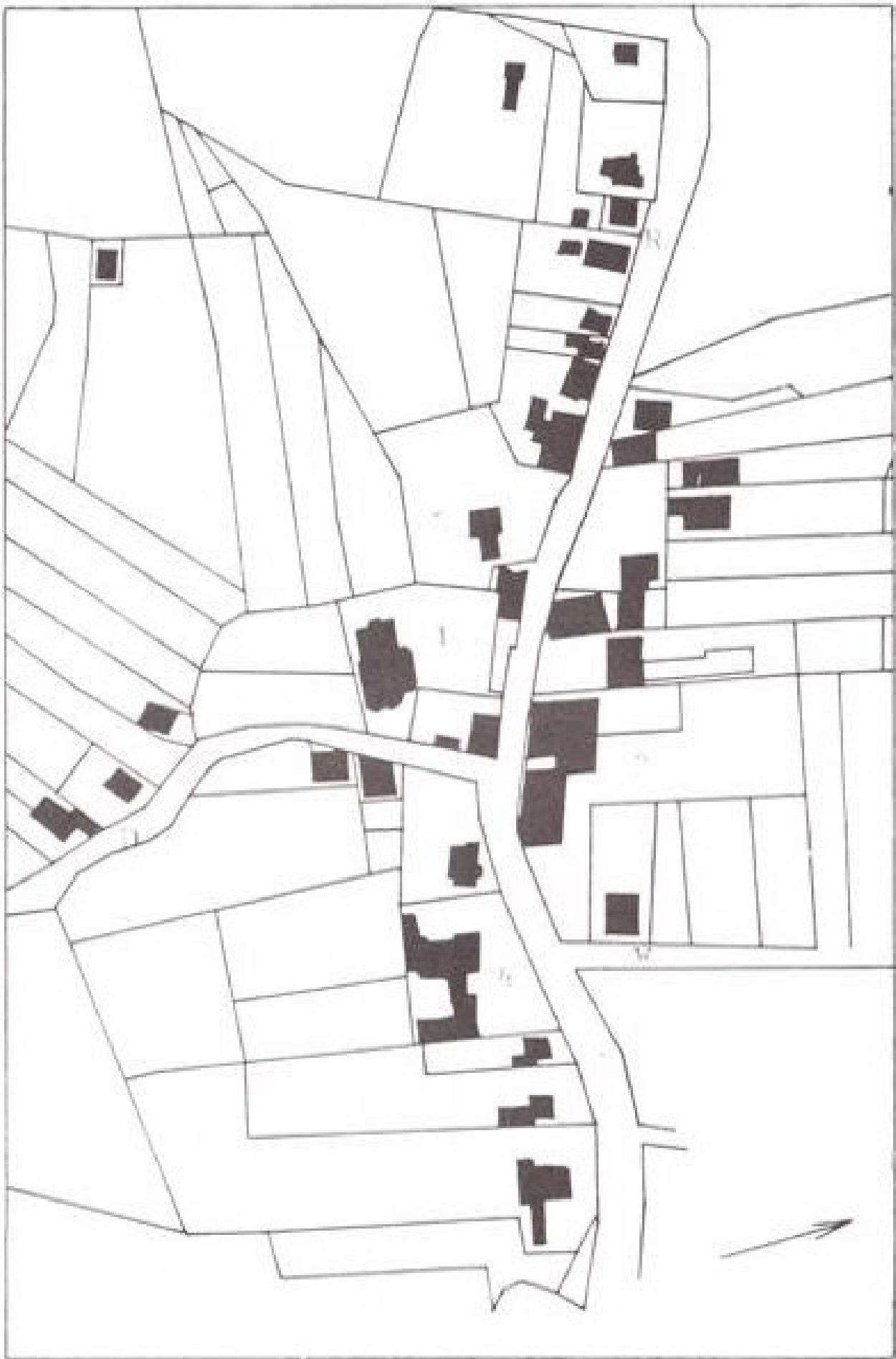
Kaart 2: Situatie omstreeks 1813 naar de prekadastrale kaart

Kaart 1: Situatie naar de Ambtskaart van 1735

Kaart 3: Situatie naar de kadastrale gegevens, plm. 1830

Kaart 3: Situatie omstreeks 1930

2.5 De vernietiging van de eeuwenoude dorpsstructuur

Omstreeks 1960 komen de eerste veranderingen. De bevolking groeit, de gezinnen worden kleiner, kortom, er zijn meer huizen nodig. Zonder enig respect voor de kadastrale structuur en de daaruit voortvloeiende maatvoering werd op de tekentafels de nieuwe uitbreiding getekend: 't Buske, 't Weike. Weer later volgde de Droo: de Eltingerhof met de Iepenstraat werd dwars door alles heen geprojecteerd. Nog een fase later: de Heuvel en Welleveld met omgeving. Onbarmhartig sprong men ook om met het middeleeuwse ontginningsgebied de Veldslagen, waar thans Duiven-Zuid komt.

3. DE BEWONINGSGESCHIEDENIS

3.1 De gebruikte bronnen

Onderzoek naar perceels- en bewoningsgeschiedenis wordt voor de gemeente Duiven ernstig bemoeilijkt door het ontbreken van de volledige gegevens van het kadaster en het bevolkingsregister. Zowel de kadasterkaarten uit de vorige eeuw en de bevolkingsregisters van voor 1880 zijn in de Tweede Wereldoorlog geheel of gedeeltelijk verloren gegaan.

De belangrijkste bronnen voor de oudere geschiedenis waren: Rijksarchief van Gelderland te Arnhem RAG:

- Hypotequenhuch der Liemers;
- Voluntaire protocollen Ambt Liemers in het oud-rechterlijke archief der voormalige Kleefse enclaves: klapper vervaardigd door de heer Zondervan;
- Prekadastrale kaart 1813, nr. 16: Duiven;
- Archief Rijkswaterstaat (nr.101-a), kaarten 89-91: Rijksweg Arnhem-Zevenaar.

Huis Aerdt:

- Polderarchief inv.nr 957 en 958 + kaart.

Streekarchief te Zevenaar:

- OAZ inv.nr.1243+1244: Ambtskaart van de Liemers (1735 en later) + legger;
- OAZ inv.nr.1410 i.v.m. stormen/watersnood omstrecks 1800;
- GA Duiven, inv.nr. V6, V8, V11: Volkstellingen van 1829, 1839 en 1849;
- GA Duiven: Kohieren Hoofdelijke Omslagen, div. jaren tussen 1816 en 1875 (KHO);
- Burgerlijke Stand (1880 en later)
- GA Duiven: ingekomen stukken 1884, nr.187: (hinderwetaanvraag).

3.2 Afbeeldingen

Oude afbeeldingen van de panden in het Hart van Duiven zijn

zeldzaam. Er zijn met zekerheid twee afbeeldingen bekend van vóór 1890.

1. Het gezicht op Duiven van 1742

Gelet op de nauwkeurigheid van de tekening, zoals boven in hoofdstuk 2 beschreven, zijn naast de kerk en de brouwerij slechts een paar panden eenduidig te herkennen: de pastorie, het Vicariehuis en een boerderij (een voorloper van de Berken). Het paadje rechts is dan een kerkepad, dat van de Eng kwam en langs de maalterij van Hooijman op de tegenwoordige Rijksweg uitkwam.

2. De Hinderwetvergunning van 1884

Bij de Hinderwetaanvraag voor het oprichten van een bakkerij in het pand aan de Rijksweg 44 door H. van Bergen, gedateerd 23-8-1884 bevindt zich een aardige tekening van de voorgevels van de verschillende panden in de buurt w.o. de pastorie, het gemeentehuis, het huis van Hooijman, de brouwerij, de kerk, en andere [6]. Fragmenten van deze tekeningen worden bij de betreffende panden afgedrukt.

3.3 Het Hart van Duiven en zijn bewoners

Bij de beschrijving van de afzonderlijke panden zijn we uitgegaan van de situatie zoals die in 1956 bestond. In dat jaar werden in de hele gemeente de oude huisnummers beginnende met een D in Duiven, een L in Loo en een G in Groessen buiten gebruik gesteld en vervangen door de thans gebruikelijke straatnamen met huisnummers. Zoals de oudere Duivenaren nog weten had bijvoorbeeld de pastorie vroeger het nummer D42, werd het later Rijksweg 42 en is thans Pastoriestraat 1.

De bewoningsgeschiedenis is beperkt tot een gedeelte van de kern van Duiven, namelijk weerszijden van de Rijksweg tussen nr. 34 en Regina Pacis, en het eerste stukje van de Kastanje-laan, vroeger Droostraat, met o.a. het café van Kolks

De bewoningsgeschiedenis wordt gegeven vanaf de oudste vermelding tot omstreeks, soms ook na de Tweede Wereldoorlog. De bewoner/eigenaar van 1956 wordt ook vermeld om de moge-

lijkheid tot herkenning te geven. Ook de perceelsaanduiding uit die tijd wordt aangehouden. Zo wordt de naam Droostraat gebruikt i.p.v. Kastanjelaan. Bij ieder perceel wordt zoveel mogelijk de oudste bekende aanduiding gegeven, zoals volgens de Ambtskaart van 1735 en de daarop gegeven nummering en perceelsoppervlakte (in morgen en roeden). De volgorde waarin de percelen beschreven worden is als volgt: beginnend bij Rijksweg 34 in oostelijke richting tot Rijksweg 50; dan even de Kastanjelaan(Droostraat) in tot aan de kerk; verder in oostelijke richting langs de Droostraat en de Rijksweg tot Regina Pacis, dan de Rijksweg overstekend via Woerdstraat 1 en langs de Rijksweg in westelijke richting tot aan de voormalige maalterij van Hooijman.

In bepaalde gevallen is het niet meer mogelijk de gehele bewoningsgeschiedenis te reconstrueren. Ook blijken er in bepaalde panden enkele families of personen slechts voor korte tijd gewoond te hebben. In dergelijke gevallen worden de namen weggelaten om de zaak niet onnodig ingewikkeld te maken. Het is nagenoeg onmogelijk om een volledige bewoningsgeschiedenis te geven zonder fouten. Snel opeenvolgende verhuizingen en veranderende gezinssamenstellingen maken de situatie dikwijls erg ondoorzichtig en leiden tot misverstanden. Vandaar dat ook bij de onderstaande beschrijvingen fouten niet zijn uitgesloten.

Zuidzijde Rijksweg, nrs 34 t/m 40

Volgens de Ambtskaart van 1735 lagen hier twee percelen (nr. 67 en 68). Op ieder perceel stond een huis. In de tijd dat de Ambtskaart werd vervaardigd woonden in het ene huis (Rijksweg 34) de familie Dircksen, in het andere (Rijksweg 40) Derk van Dijk met gezin. Pas in de eerste helft van deze eeuw werden er huizen tussen gebouwd (nrs. 36 en 38).

RIJKSWEG 34

Voor 1956: D46. Toenmalige bewoner: Th.H. Vos.

Ambtskaart nr.68: Oppervlak 108 roeden.

Op de Ambtskaart van 1735 vormde dit perceel samen met Rijksweg 36 en 38 een geheel dat nummer 67 droeg. Het perceel had een oppervlak van 211 roeden.

Rijksweg 40 in het jaar 1884

B e w o n i n g s g e s c h i e d e n i s [10]

plm. 1738

Derk van Dijk (kuiper).

Het Hypothekenbuch vermeldt, dat hij het door erfenis heeft verkregen. De waarde werd in 1738 geschat op 300 rijksdaalders.

Henrick Schutt. Hendrik Schut was timmerman van beroep. We komen zijn naam vaak tegen in de kerkrekeningen. Hij was, o.a. betrokken bij de bouw van de pastorie in 1777 en bij het plaatsen van een door Jacob Courtain gebouwd orgel in de Duivens kerk in de winter van 1771/72 [11].

1776-1781

Stephan Henrick Zuitman, die op 16-2-1781 zijn "kaatstede in Kerspel Duiven aan de Sandstraat kennelijk gelegen, de Schutten Kaatstede genoemd (naar de vorige eigenaar!), bestaande in een Huijs en Moesgaerden of Tobacsland" voor 1263 gld. Hollands geld verkocht aan:

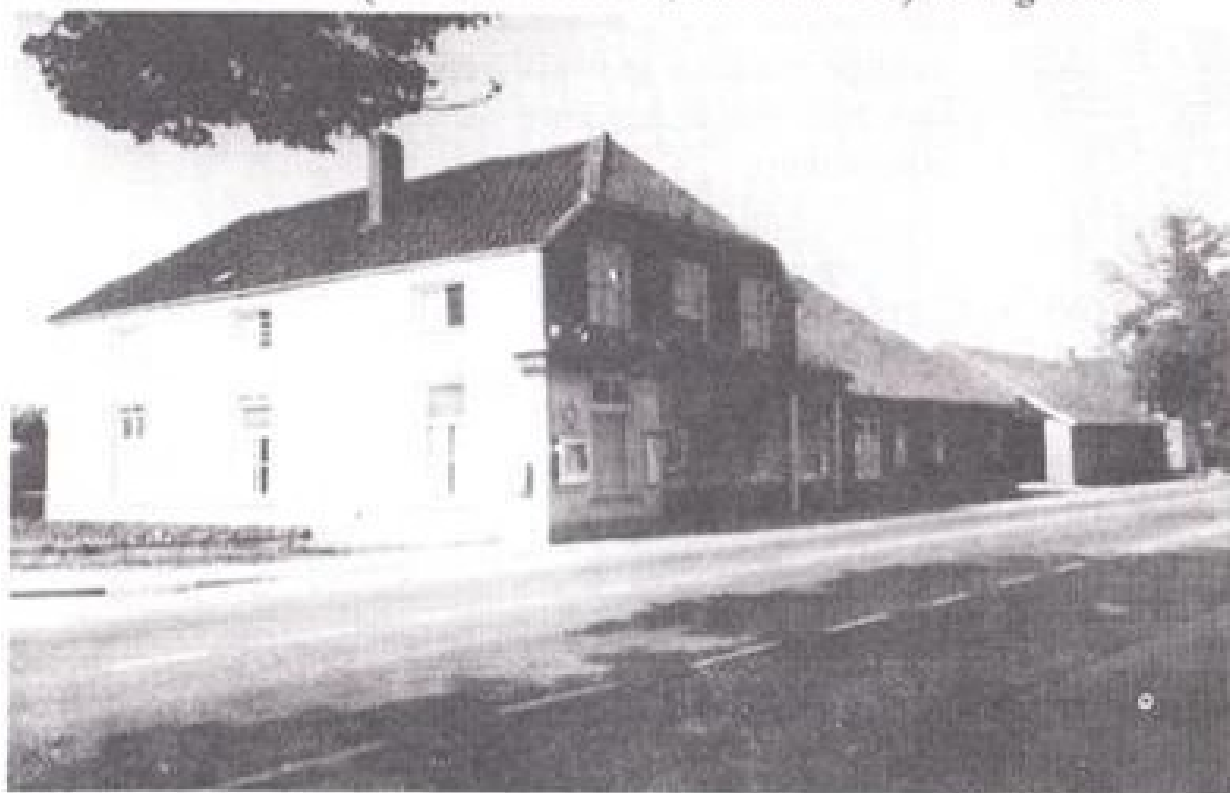
1781

Henrik Borgers (ook wel **Börgers** en **Burgers**), * 8-3-1749 te Haalderen, + 24-2-1828 te Duiven, gehuwd met Johanna van den Broek (* 14-11-1756 te Westervoort, + 24-12-1808 te Duiven). Er zijn uit dit huwelijk 6 kinderen geboren. H. Borgers heeft hier een tapnering en herberg

(een van de 13!) gedreven die de naam *In de Postwagen* droeg. Volgens een opgave uit 1802 deed hij: "Bouteille und glas verkauf". In 1809 was hij nog steeds tapper en logementhouder, waarvoor hij resp. f. 3,70 en f. 1,14 aan patentbelasting moest betalen. De in 1988 overleden J. Borgers (weet u nog het afgebroken "boerderijtje van Borgers" ?) was een achter-achter-kleinzoon van Henrik Borgers.

1816 **Burgert Frederik Borgers**, (* 3-10-1784, + 23-12-1843), met zijn vader Henrik en zijn vrouw Willemina van Huet (* 24-12-1786, + 11-1-1827). In 1815 gaf hij als beroep "bauer und wirt" op. Uit dit huwelijk (1807) zijn 7 kinderen geboren. Uit een tweede huwelijk (1829) met Catharina van Buuren (* 24-7-1799 te Dodewaard) zijn nog 6 kinderen geboren. Tot zijn nalatenschap behoorde o.a. "een stuk weideland de Spelleward genaamd".

1848 **J.O. Hooijman** (broodbakker, 1805-1887). In 1849 liet hij het pand herbouwen. **Jacobus Otto Hooyman** (* 1805 te Elten, landbouwer) was gehuwd

Rijksweg 40: Toestand in 1961, kort voor de afbraak

met Johanna Maassen (* 1814 te Duiven). Volgens de volkstelling van 1849 (nr.15) had het echtpaar 8 kinderen: 4 dochters en 4 zonen. Dienstknecht was Petrus Wassing (* 1822 te Zevenaar). In een ander huis op hetzelfde terrein (?) woonde de knecht Gradus Smits (* 1825 te Duiven), de bakkersknecht Jan Kempkens (* 1827 te Zelhem) en de dienstmeid Everdina Knaken (* 1825 te Westervoort).

- 1887-1890 **Petrus W. Hooijman**, zoon van J.O. Hooijman [12].
 1890-1900 **Jacobus Hubertus Hooijman** (landbouwer, * 18-12-1840, + 1-2-1919) gehuwd met Johanna Herfkens. Zij kregen vier kinderen.
 1919-1956 **Hubertus Johannes Hooijman** (* 20-6-1887, + 30-9-1975, landbouwer, molenaar en winkelier), gehuwd met Maria Elisabeth Aleven (* 25-12-1888, + 20-2-1976) en acht kinderen.
 1956- **J.F.W. Hooijman**, gehuwd met H.W.J.F. Geurtsen en vier kinderen. In het koopcontract uit het jaar 1956 staat nog als naam vermeld "De Schuttenstede". In 1962 is de oude boerderij annex winkel afgebroken, op 1 november van dat jaar werd het huidige pand in gebruik genomen. Ongeveer 10 jaar geleden is tenslotte de overgebleven schuur afgebroken.

RIJKSWEG 42 (thans PASTORIESTRAAT 1) PASTORIE
 Voor 1956: D42. Toenmalige bewoner: pastoor C.M. Voorbij. Volgens de Ambtskaart droeg het perceel nr. 65 en was 244 roeden groot. Meestal werd het samen met de aanpalende percelen 64-66 beschouwd en had dan een oppervlak van 1 morgen en 353 roeden. Het geheel vormde het eigendom van het "Duivense Gemeine".

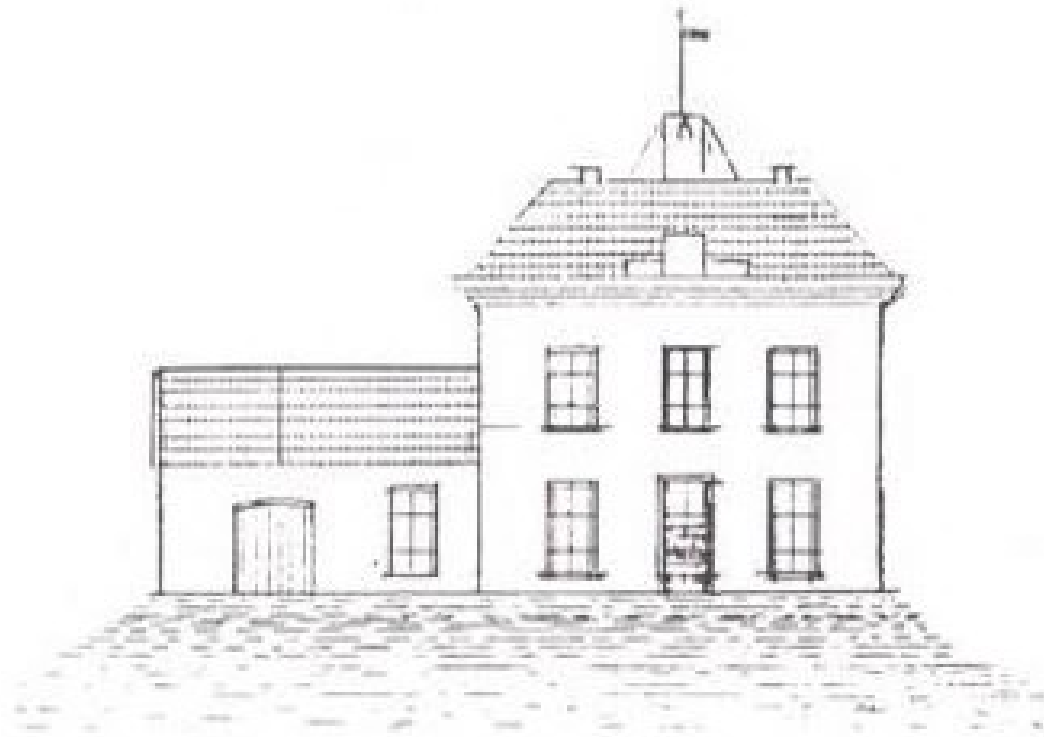
B e w o n i n g s g e s c h i e d e n i s

De oudste geschiedenis van de Duivense pastorie hult zich in de

nevelen van de tijd. In de loop van de 17e eeuw blijkt op de plaats van de huidige pastorie reeds een "wedem" te staan, omringd door een gracht. Deze gracht duidt erop dat deze plaats mogelijk al eeuwen heeft gediend als pastorie. De 17e eeuwse pastorie moet een onaanzienlijk gebouw zijn geweest dat o.a. lemen muren had. Op het dorpsgezicht van Jan de Beijer is het vermoedelijk te zien.

Bij de komst van pastoor Heijndendaal naar Duiven in het jaar 1777 verkeerde het gebouw in een desolate toestand. Het bleek niet meer veilig om er te wonen. Pastoor Heijndendaal en enkele kerkmeesters besloten toen een nieuwe pastorie te bouwen. De Kleefse regering stuurde een deskundige die het gebouw bezag en goedkeuring gaf aan de nieuwbouwplannen. Wel moest gebouwd worden volgens het bestek van de Landsbouwmeester Langenberg. Dit was aanmerkelijk duurder dan oorspronkelijk voorzien.

De financiële perikelen, die hieruit voortvloeiden, vormden aanleiding tot onderlinge moeilijkheden tussen pastoor Heijndendaal en enkele kerkmeesters[13]. De pastorie bleef bestaan tot 1867. In dat jaar werd de huidige pastorie gebouwd voor een bedrag van ongeveer 10 duizend gulden.

Rijksweg 42, Pastorie in 1884

Het is niet geheel duidelijk of alle met name bekende Duivense pastoors vanaf plm. 1620 tot 1684 in een pastorie op de huidige plaats hebben gewoond.

Bewoners:

- 1684-1729 **Henricus Kleijman** (+ 72 jaar oud).
- 1729-1777 **Henricus van der Veeke** (+ 77 jaar oud).
- 1777-1805 **Philippus Heijdendaal** (+ 82 jaar oud).
- 1798-1816 **Pater Thomas J. Steins Bisschop** (* 1757 te Venlo, + 1838 te Groningen).
- 1816-1843 **Joannes Gerritsen**, aartspriester van Gelderland. Geboren op 18 mei 1773 te Ressen. Tijdens het pastoraat van J. Gerritsen werd hij omstreeks 1830 geassisteerd door kapelaan Wilhelmus Jansen, geboren 28 september 1800 te Elst en omstreeks 1840 door kapelaan Theodorus Brouwer, geboren in 1811 te Beekbergen. Het huishouden op de pastorie werd in die tijd draaiende gehouden door Margerite Havekens, geboren in 1778 te Twello, die omstreeks 1840 bijgestaan werd door Helena Kuster, geboren in 1811 te Groessen. De (moes)tuin werd in al die jaren bijgehouden door een Theodorus Rutjes, geboren in 1781 te Zyfflich nabij Kranenburg in het Land van Kleef. (In de actes wordt de Nederlandstalige schrijfwijze van Zyfflich gebruikt: Zevlek).
- 1825-1826 Grades de Reuver, kapelaan.
- 1843-1846 Th. Brouwer, kapelaan.
- 1846-1848 **Arnoldus Huberts** (+ 58 jaar oud).
- 1847 P.J. Rogge, kapelaan.
- 1848-1851 J. Th. Vaalman, kapelaan, later eerste pastoor van Westervoort.
- 1848-1859 **Joannes Willemsen**, pastoor en aartspriester van Gelderland (vertrokken). Ten tijde van de volkstelling van 1849 woonde behalve pastoor Willemsen (* 1797) te Elst en kapelaan Vaalman (* 1816 te Elst) ook de huishoudster Joanna Willemsen (* 1805 te Valburg, 'n zuster van de pastoor ?) en

	de dienstmeid Joanna van Riesen (* 1820 te Nijkerk).
1851-1857	H.B.A. Berendsen, kapelaan, later pastoor te Doetinchem.
1857	J.W. van Groen, kapelaan tot (na) 1878.
1859-1900	Joannes Westerman, deken en pastoor.
1900-1924	Petrus van Hout, pastoor.
1903	H.B.F.M. Neeteson, kapelaan, R. Bruning, kapelaan.
1915-1921	H.H.R. Esveld, kapelaan.
1921-1924	H. Th.J. Puntman, kapelaan.
1924-1951	M.P. van Schaik, pastoor.
1924-1926	H.M. Braam, kapelaan.
1926-1927	N. van Dieden, kapelaan.
1927-1929	A. Golbach, kapelaan.
1929-1931	N.J. Jansen, kapelaan.
1931-1933	J.H.J. van Gendt, kapelaan.
1933-1934	pater F. van Beek ofm., kapelaan.
1934-1935	pater Baas ofm, kapelaan.
1935-1936	E. Bosman, kapelaan.
1936-1937	A.A. Benschop, kapelaan.
1937-1938	C. Rond, kapelaan.
1938-1940	G. Terpstra, kapelaan.
1940-1943	A. Wedemeijer, kapelaan.
1943-1946	Th. de Lange, kapelaan.
1946	A. Schuttelaar, kapelaan.
1946-1947	C. Hartman, kapelaan.
1947-1950	Th. Sips, kapelaan.
1951-1958	C.M. Voorbij, pastoor.
1950	W. Prinsenbergh, kapelaan.

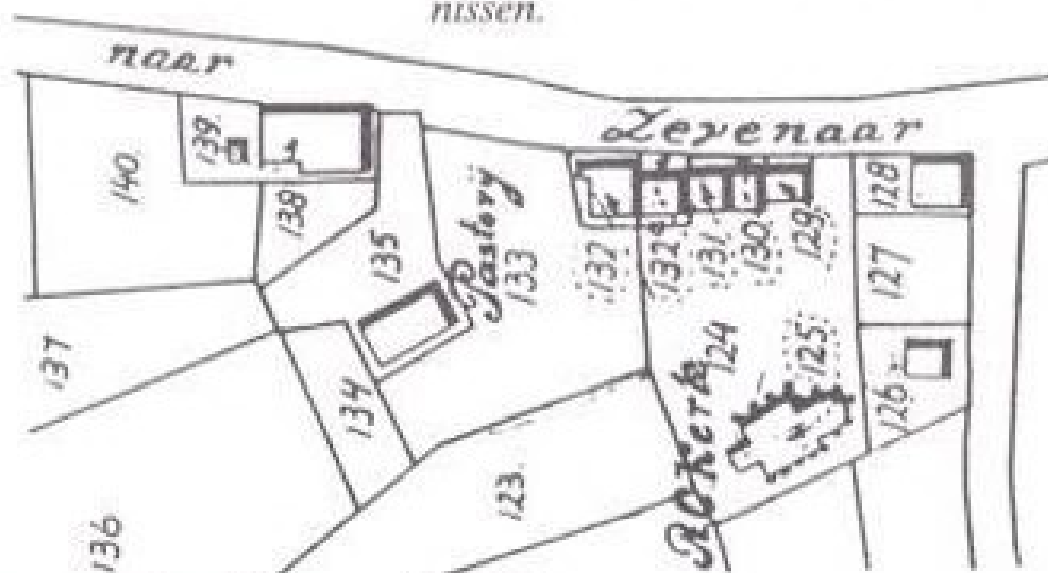
Zuidzijde Rijksweg, nrs 44 t/m 50

Volgens de Ambtskaart van 1735 vormden deze percelen een geheel met het achterliggende kerkhof (nr. 60). Op genoemde kaart staan drie gebouwen aangegeven. Uit verschillende actes blijkt dat de grond eigendom was van de Duivense kerk (men sprak ook wel

van Duivense gemeente). De huizen zelf waren doorgaans persoonlijk bezit van de bewoners of een andere eigenaar. Met uitzondering van de school: die was bezit van de Duivense kerk.

Op de Ambtskaart staan drie huizen getekend, op de prekadastrale kaart van 1813 vijf. Omstreeks 1830 waren hadden de huizen de volgende perceelsaanduiding (sectie E) en eigenaar/bewoner [14]:

Rijksweg	nr E:	eigenaar/bewoner
50	128	privé bezit van pastoor J. Gerritsen
48	129	Kerk van Duiven, bewoner: Herman Gall, kastelein.
46	130	Kerk van Duiven: schoolgebouw, in gebruik bij de parochie.
44 ?	131	Kerk van Duiven.
44	132a	Pastorie van Duiven, bewoner A. Teunissen.
44	132	Pastorie van Duiven, bewoner A. Teunissen.

Kadastrale situatie omstreeks 1830.

RIJKSWEG 44

Voor 1956: D41. Toenmalige bewoner J.P.M. Hugen

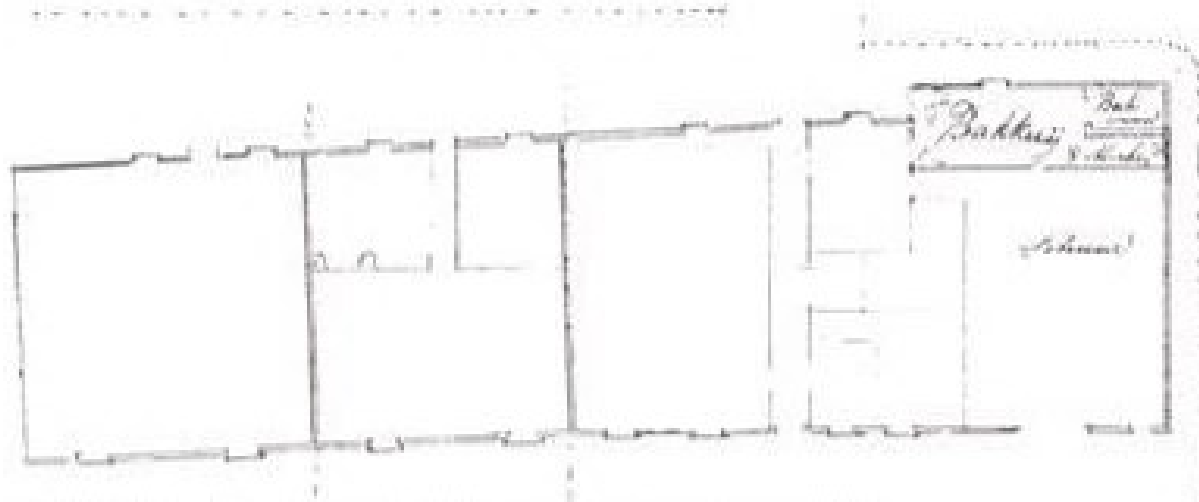
Bewoningsgeschiedenis [15]

- 1816 Gerard van Eijmeren, tapper (+ 18-9-1822)
- 1823 Antoon Teunissen, geb. plm. 1791, aanvankelijk

- bakker, later herbergier, was gehuwd met de even-
oude Aleida Pothart. Hij was een zwager van G.
van Eijmeren en kwam van Bemmelen. Bij de
volkstelling van 1839 bleken er 5 kinderen te zijn
tussen 10 en 17 jaar oud. Tot het huishouden
hoorden ook Franciscus Hagendoorn, een bakkers-
knecht, geb. 1813 te Elten, en de dienstmeid
Theodora Visser, geb. te Didam.
- 1858 **Johan Keisers**. Hij was op 17-11-1854 gehuwd met
de dochter van A. Teunissen: Johanna.
- 1863-1884: **B. Geurtsen**, timmerman, geb. 1841. Hij was we-
duwnaar en vertrok in 1884 naar Arnhem.
- 1884-1886 **H. van Bergen**, tapper en bakker. Hij had plannen
om in het gebouw één bakkerij in te richten.
- 1886-1889 **W. Kuster**, arbeider
- 18??-1893 **Th.H.G.M. Vermeulen**, herbergier, * 1858, die
gehuwd was met H.Th.E. Dercksen. Dit echtpaar
vertrok in 1893 naar Huissen en in de herberg
kwam
- 1893 **H.J. Hugen**, tapper, * 1861, gehuwd met Johanna
M. Janssen.

Volgens het kadaster van plm. 1830 waren het twee panden: nr.
E132 en E132a. De grond was eigendom van de kerk en An-
toon Teunissen had het recht van opstak. In de loop van de tijd
was het op bepaalde momenten één geheel en soms in twee
woningen gescheiden. Het huis of de huizen werd(en) gewoonlijk
door meerdere gezinnen bewoond. Ofschoon er al vroeg een
bakker en een bakkersknecht in het pand woonde, was er om-
streeks 1880 geen bakkerij. H. van Bergen vroeg op 23 augustus
1884 vergunning aan voor het oprichten van een bakkerij en
werkplaats in het pand toen door hem bewoond. Op een schets-
je bij de aanvraag Hinderwetvergunning uit 1884 staat waar de
bakkerij moest komen.

Vanaf het begin van deze eeuw draagt het café de naam **De
Harmonie**. Maar het was niet alleen café. Er was ook een win-
kel met kruidenierswaren en opzij en achter het huis een graan-
handel en stalhouderij. In de jaren dertig exploiteerde men een

Tekening bij aanvraag Hinderwetvergunning, 1884

garage met benzinepomp.

Het oostelijk deel van Rijksweg 44 was in het verleden een aparte woning met eigen kadastrale nummer E131. Omstreeks 1830 woonde in een deel van deze woning de naaister de weduwe van Hummel- Simons met twee kinderen. Omstreeks 1840 dreef het gezin een winkel in het pand die na het overlijden van de weduwe tot plm. 1860 werd voortgezet door haar ongetrouwde dochter Maria van Hummel.

In een ander deel van de woning leefden omstreeks 1830 de 81-jarige weduwe E. Nass en haar ongehuwde dochter Gertruida. Na het overlijden van de weduwe Nass blijft de dochter daar wonen tot plm. 1880. Later woont er Maria Peelen (* 1807, + 1900).

RIJKSWEG 46

Voor 1956: D40. Toenmalige bestemming: patronaat en bibliotheek

Op deze plaats, waar thans HEBO gevestigd is, stond vanouds de school van het dorp Duiven. De oudste vermeldingen gaan terug tot de eerste helft van de 17e eeuw. Uit een enquête uit het jaar 1799 blijkt dat het gebouw betrekkelijk klein was (6m60 x 5m60) en toen al niet meer aan de eisen van de tijd voldeed [16]. Tot 1826 was Hendrik Janssen aangesteld om een wisselend aantal leerlingen te onderwijzen. Eind 1826 volgde de toen twin-

tigjarige Johannes Rutjes hem op. Deze trad in 1864 af en werd opgevolgd door Elias Berendsen, die in 1876 werd ontslagen wegens alcoholmisbruik. Opvolger was Petrus Matthias Geubbels, toentertijd hulponderwijzer te Lobith. Toen op 1 september 1880 de openbare school uit Loo werd gesloten, kwam ook nog een aantal Loose kindertjes naar de openbare school in Duiven. Daardoor voldeed het schoolgebouw in geen enkel opzicht meer aan de eisen, het zou zelfs niet meer in aanmerking komen voor gemeentelijke subsidie. Een tweetal jaren vond de openbare school nog onderdak in de gebouw, maar vanaf de zomer 1882 werd het niet meer als school gebruikt [17]. In 1903 werd de oude school afgebroken en vervangen door een parochiegebouw, dat tot na de Tweede Wereldoorlog dienst heeft gedaan [18]. In de periode, dat er nog geen katholieke school was (tot 1923), werden daar aan de katholieke leerlingen van de openbare school katechismuslessen gegeven.

B e w o n i n g s g e s c h i e d e n i s [19]

1617	Joannes 'de scholmeister' .
1639-1670	Joannes Haefkensbrinck.
1670-1699	Wed. Enneke Haefkensbrinck. Vermoedelijk ook de 'klopjes' Catharina Booms (+ 1711) en Joanna Spaens (+. 1775). In het voorhuis van de school bevond zich in die tijd een bewaarschool, die waarschijnlijk door genoemde vrouwen werd 'gedaan').
1707?-1738	Wessel Wichman, onderwijzer.
1739?-1777	Jan Junssen, onderwijzer.
1912-1935	R.K. Vergader- Zang en Catechiseerlokaal, later genaamd: R.K. Vereenigingsgebouw "St.Remigius".

RIJKSWEG 48

Voor 1956: D39. Toenmalige bewoner: W.H.C. Hofstede

B e w o n i n g s g e s c h i e d e n i s [20]

-1832	Herman Gall. Volgens de volkstelling van 1829 was hij 67 jaar oud en van beroep tapper. Hij was

- gehuwd met Hendrina van Hummel (* 1779 te Lathum) en had 5 kinderen. De grond was eigendom van de Duivense kerk en H. Gall had het recht van opstal. In 1832 werd het pand afgebroken en pas zes jaar later, in 1838, weer opgebouwd.
- 1838-1871 De zoon **Johannes Gall** (* 1806, + 1871) zet de herberg voort als zaakwaarnemer voor zijn moeder Hendrina Gall-van Hummel
- 1871-1873 **Weduwe Gall-Boehmer** (* 1843). Zij hertrouwt met een Roelofs, die echter reeds voor 1880 overleden is. In dat jaar hertrouwt zij met een F.I. van Onna.
- 1912-1935 In deze periode staan als bewoners vermeld:
 Antonius H. Polman,
 Everardus W. Zwaarman,
 Gerardus B. Koster.

KERKEPAD

Tussen dit en het volgende pand liep een paadje, dat langs het kerkhof naar de kerk leidde.

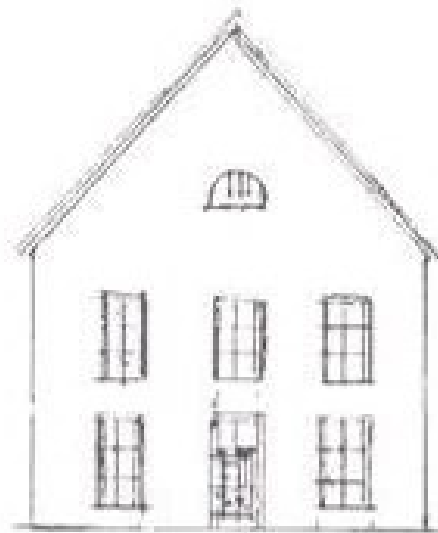
RIJKSWEG 50 en DROOSTRAAT 2

Voor 1956: D36. Toenmalige bewoner: J.Th. van Laake.

Voor 1956: D??. Toenmalige bewoner: W.P. van Laake

Volgens de Ambtskaart uit 1735 was op de hoek van wat later de Rijksweg en de Droostraat werd, een perceel, groot 60 roeden waarop twee gebouwen stonden. In 1956 waren er twee huisnummers: D36 of Rijksweg 50 en Droostraat 2.

In de 18e eeuw hoorde tot het bezit ook een vrouwenbank in de kerk en een graf op het kerkhof. In die tijd was een zekere Willem Verhoeven eigenaar, die het geërfd had. Later, plm. 1751, wordt Henrick Spaan eigenaar: hij had het gedeeltelijk uit een erfenis en gedeeltelijk door het uitkopen van andere erfgenamen verkregen.

☉ *Droostraat 2 in 1884*

Bewoningsgeschiedenis [21]

1751-1798 **Henrik Spaan.** Hij verkocht het, samen met de halve geer en een "antheil des bongertchens", voor 1100 gulden aan:

1798-1809 **Henrick Pelen.** Deze verkoopt het verder op de '26 van oogstmaand 1809' (= 26 augustus 1809) aan:

1809-? **Jan Peelen.**

1816 ? **Albert Peelen** (+ 5-5-1817), herbergier)

1818-1832 **G. Borgers**, tapper en winkelier, vermoedelijk Gerardus, zoon van Henrik, (* 1-6-1787, + 6-9-1857). Hij was gehuwd met H. Jansen, later met de 19 jaar jongere Grada P. Knaken. In 1829 had het paar 5 (stief)kinderen tussen de 2 en de 14 jaar oud.

☉ 1832-1861 **Johannes Rutjes**, (* 1806, + 1887) onderwijzer en kostschoolhouder. Hij was gehuwd met Maria H. Maassen (* 1808 te Arnhem) en kreeg 4 kinderen: drie zonen en een dochter. In het pand woonden verder in 1839 o.a. de "ondermeesters" H. van de Zande en J.W. Hetterscheid en de dienstboden E. Löwe en J. van de Zande, en de dames Wilhelmina en Hendrina Hetterscheid. Later komt ook de naam van H. van Esch voor.

Omstreeks 1830 was het perceel met opstallen in bezit van pastoor J. Gerritsen. In 1832 werden de

opstallen gesloopt en vervangen door een nieuwe grote kosterwoning. Een jaar later opende Johannes Rutjes, hoofd van de parochie-school en koster, een Franse kostschool in dat pand. Aanvankelijk telde de school een 15 à 20-tal leerlingen, dat echter na het midden van de eeuw aangroeide tot een 30 à 40-tal. De jongens gingen in de nabijgelegen dorpschool naar school maar kregen bovendien extra onderwijs. Tot 1861 bleef de kostschool hier gevestigd. In dat jaar werd ze overgeplaatst naar het huidige St.Jozefklooster. Zie aldaar verder.

Doordat er veel jongens in de kostschool verbleven, treffen we in de lijsten voor de volkstellingen van 1839 en 1849 ook hun namen aan.

1864	Elias Berendsen , komt van Beuningen.
1860-1862	J.W. Hetterscheid
1862-1864	H.J. Blaisse
1876	P. Gidding
1878-1892	P.M. Geubbels (* 1848), gehuwd met D.M.J. Zweers. Hij is de stichter van het Instituut Geubbels dat plm.1892 in het pand Rijksweg 56 wordt gehuisvest.

Omstreeks 1900 duikt de naam Lucassen op i.v.m. dit pand. In 1904 vraagt een mej. J.A.C. Lucassen van de Rijksweg vergunning om het pand tot een brood- en beschootbakkerij te mogen ombouwen.

Voor 1912 moet het pand gesplitst zijn in twee: Rijksweg 50 en Droostraat 2.

Rijksweg 50:

In de eerste helft van deze eeuw is er enige tijd het kantoor van de gemeenteontvanger tevens zetel van de Coop. Boerenleenbank gevestigd geweest. Behalve dit kantoor was er ook een woning waar o.a. (periode 1912-1935) P.J.H. Janssen, Everardus Zwaarman (koster), Theodorus Huisman, A.Th.J. Coenders woonden. Het was min of meer een geheel met Droostraat 2.

Droostraat 2:

In de periode 1912-1935 staat W.P. van Laake als bewoner vermeld. Omstreeks 1970 gesloopt.

DROOSTRAAT, zonder nummer

Tussen het pand Rijkseg 50/Droostraat 2 en de kerk stond omstreeks de eeuwwisseling van de 18e in de 19e eeuw nog een huis [22]. Daarin woonde tussen plm.1777-1826 de onderwijzer **Hendrik Janssen**. In 1829 overleed in het huis H. Hugén. Zijn weduwe bleef er wonen tot 1833, toen het pand gesloopt werd. In het begin van deze eeuw heeft er nog een gemeentelijk gebouw gestaan, dat als opslagruimte dienst deed, soms ook als lokale gevangenis !

Oostzijde Droostraat/Kastanjelaan nrs. 1 en 3

In het midden van de 18e eeuw vormden de percelen Droostraat 1 met een groot stuk grond tot ongeveer waar nu de Sporthal staat, één geheel. De grond, in totaal 546 roeden, was koninklijk bezit, de opstallen daarentegen eigendom van de bewoner(s). De grond kwam in 1809 in handen van een zekere A. Straetjes [23]. Vanaf het einde van de 18e eeuw woonde er de familie Nijenhuis/Nieuwenhuis. Via een huwelijk kwam het in de familie Hendriks, die er thans nog woont. Op de Ambtskaart van 1735 staat een enkele huis aangegeven. Pas omstreeks 1850 is er sprake van een tweede huis, het latere bekende café Kolks.

DROOSTRAAT 1

Voor 1956: D6. Toenmalige bewoner: A.J. Hendriks

Bewoningsgeschiedenis [24]

? -1786 **Henrick Schuurman.**

1786 **Henrick Nijenhuis** [25]. Naderhand eigendom van diens weduwe Johanna Megtild Stockmann. Het is niet onwaarschijnlijk de H. Nijenhuis, later verderlandst men de naam tot Nieuwenhuis, hier al

- eerder woonde maar het huis huurde.
- 1816 **Derk Neijenhuis** (geb. 1780/81 was gehuwd met Christina van Beemen; het echtpaar had drie kinderen w.o. Arnoldus (geb. 1814 te Duiven). Volgens de volkstelling van 1839 woonden er ook:
 - de schoenmaker Andries Dierhoff (toen 48 jaar) en diens vrouw G. Lentjes;
 - de arbeider Stephanus Lange (toen 67 jaar oud) gehuwd met G. Polman.
- 1843-1876 **Arnoldus Nieuwenhuis** (* 1814, + 1876).
 In het huis woonden in 1849 behalve Arnoldus en diens vrouw en vijf zonen verder ook:
 - de schoenmaker Theodorus Holten (geb. 1802 te Elten) met vrouw en 4 kinderen;
 - de rentenierster Theodora Janssen (geb. 1767 te Duiven). Zij was weduwe van J.S. Zweers.
 - Gijsbertus Berndsens (geb. 1799 te Zevenaar) gehuwd met Catharina Moorman (geb. 1802 te Maastricht).
 Omstreeks 1860 woonde hier ook G. Heijmen.
- 1861 **Arnold Nieuwenhuis en A.W. Rutten**
 A.H (?) Rutten (1823-1886) was schoenmaker. Hij heeft een aantal jaren op dit adres gewoond en is later verhuisd.
- 1876-1893 **Wed. Gerharda Nieuwenhuis-Schepper** (+1893)
 1894-1912 **Hendrikus Hendriks**, gehuwd met Anna Christina Nieuwenhuis.
 In 1894 vindt een boedelscheiding plaats onder de twee overgebleven dochters van Arnold Nieuwenhuis. Anna-Christina krijgt het ouderlijk huis met enkele perceelen grond. Theodora, sedert 1892 weduwe van H. Wieleman, het andere huis met timmerwerkplaats. Zie Droostraat 3

DROOSTRAAT 3

Voor 1956: D7. Toenmalige bewoner: B.W. Kolks

Bewoningsgeschiedenis [26]

- 1853-18xx **A. Bod**, tapper
voor 1858 **G. Heijmen**, vertrekt naar pand Rijksweg 34 (zie
 aldaar)
- 1872-1885 **J.H. Jansen**, geb. 1804, komt van Rheden. Hij was
 gehuwd met Catharina Biespot. In
 1885 keert hij terug naar Rheden.

Hierna woont hier de timmerman **H. Wieleman** (1854-1892) die
getrouwd was met Theodora Nieuwenhuis. Zij hertrouwt later
met **G. Kolks**, die eveneens timmerman was. Er was ook een
café gevestigd.

Omstreeks 1960 nam de familie **Willemsen** het café over. In
1970 werd het verkocht aan de gemeente en gesloopt.

RIJKSWEG 52-54

Voor 1956 D5. Toenmalige bewoners: **H.J.A. Snelder** en wed.
Otten

Tot omstreeks 1880 zijn deze percelen onbebouwd gebleven.
Daarna hebben er een dertigtal jaren huisjes gestaan waarin
meestal armlastige gezinnen woonden.

In Rijksweg nr. 52 woonde omstreeks 1956 de weduwe **S.A.M.**
Otten-de Wit.

Het huis Rijksweg 54 werd in opdracht van **C.C.G. Otten** in
1907 gebouwd door de "bouwmeesters" **Mulder** en **Van Wessem**.
In de hal is een schildering aangebracht voorstellende een ge-
zicht op Duiven.

Bewoningsgeschiedenis

- 1907-1935: **C.C.G. Otten**
1935-1948: **E.Th.C.F. Otten**
1948-1953 de **weduwe Otten** en kinderen, waarvan een doch-
 ter huwt met **H.J.A. Snelder**.

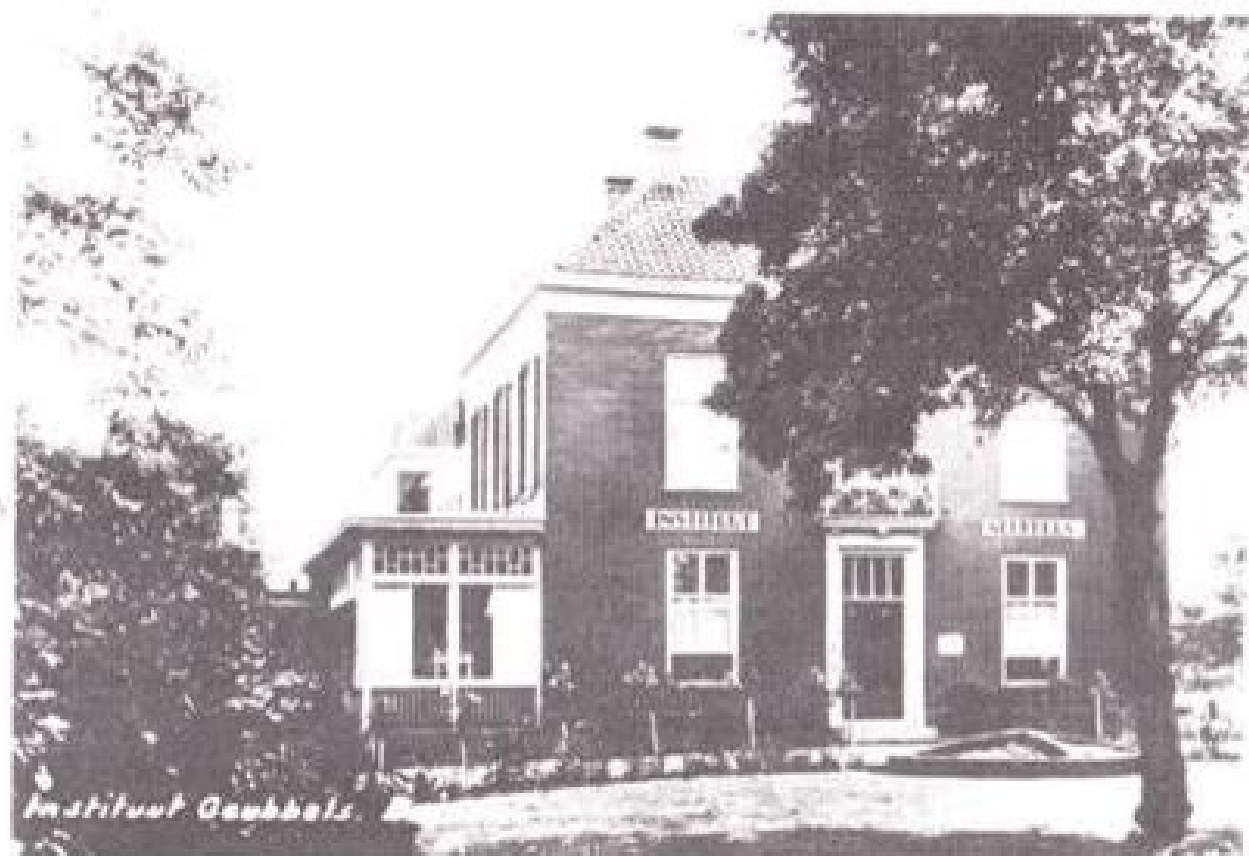
RIJKSWEG 56 REGINA PACIS

Voor 1956: D4. Toenmalige eigenaars: Paters Oblaten

Gedurende de eerste helft van de 19e eeuw was de zuidzijde van de Rijksweg tussen de Droostraat (huidige Kastanjelaan) en de boerderij "Het Hoge Veld" onbebouwd. Pas in de jaren veertig is er sprake van bewoning. In de volkstelling van 1849 blijkt hier een Johan W.P. Koch te wonen met zijn vrouw Anna Barten, zijn schoonvader P.C. Barten en enkele kostgangers en dienstboden. Het moet bijgevolg een groot huis zijn (Rijksweg 56). Ook moeten er in die tijd enkele eenvoudige (tijdelijke ?) woningen bestaan hebben. Volgens deze volkstelling woonden er Bernardus de Vries en zijn gezin, de weduwe R. Staring-de Kinkelaart met drie dochters waarvan een (Hendrina) op haar beurt reeds weduwe was van J. Gieben. Ook woonden er de weduwe C. van de Brink-Bartels met dochter en kleinzoon, de weduwe E. Beugel-Langen met dochter en de arbeider H. Knaken met gezin. In de Kohieren Hoofdelijke Omslagen van 1860 en 1870 worden deze gezinnen met uitzondering van de familie Koch niet vermeld zodat aangenomen kan worden dat deze gezinnen armlastig waren en vrijgesteld waren van de belasting.

Bewoningsgeschiedenis [27]

- plm. 1840 J.W. P. Koch (ontvanger, *1796 te Zevenaar, Ned. Herv.) met zijn vrouw Anna Barten (*1801 Nijmegen) en schoonvader P.C. Barten (* 1768, Dordrecht). Verder woonde er Louise Schmitz (* 1803, Nijmegen) en Frederick A.C. Kock (klerk, * 1812, Abbeville, Frankrijk). Broer en zus Staring waren dienstboden. Verder woonden er ook twee kostgangers.
- 1860-1890 Waren de hoofdbewoners: F.A.C. Kock en de weduwe A. Koch-Barten.
- 1891 H.J.H. Libourel, burgemeester
- 1891-1921 P.M. Geubbels, onderwijzer, begint in 1892 het Instituut Geubbels, een kostschool met het peil van een driejarige HBS. De school groeide van 11 leerlingen in 1891 tot 42 in 1919.

Instituut Geubbels in de jaren dertig van deze eeuw

- 1921-1944 **Adrianus M.J. Geubbels**, kostschoolhouder. Deze zette de kostschool van zijn vader voort. In 1943/44 werd de school opgeheven en het pand verkocht aan:
- 1945-1981 de **paters Oblaten** van Maria [28], die het tenslotte aan de gemeente Duiven hebben verkocht.

WOERDSTRAAT 1

Voor 1956: D175. Toenmalige bewoner: J.B.A. Jansen, bakker. Volgens de Ambtskaart uit 1735 (nr. 55) en het Hypothequenebuch behoorde het perceel in de 18e eeuw aan de Gereformeerde Diakonie te Zevenaar. Het perceel was 157 roeden groot en er stonden twee huisjes op.

Bewoningsgeschiedenis [29]

- A: 1750 -Willem Roelofs (in erfpacht).
 1754 -Echtpaar Rudolf Heijendaal.

- 1761 -Peter Heijdendaal.
1784 -Jan Rutjes.
- B: Dit huisje had Peter Heijdendaal in erfpacht vanaf 1765. Op een nog onbekend moment zijn de huizen A en B in een hand gekomen.
- plm.1829 **Hendrik Rutjes** (* 1779). Volgens de Volkstelling van 1829 woonde hier de zoon van Jan Rutjes, Hendrik, * plm. 1780, die kuiper was. Hij was gehuwd met de twee jaar jongere Clara Heijmen. Het paar had drie kinderen, twee zoons en een dochter. De oudste zoon Jan (*1806) werd onderwijzer. Later treffen we hem ook als kostschoolhouder aan in het pand Rijksweg 50 (zie aldaar). De tweede zoon Herman was kuipersgezel. Tien jaar later blijkt hij weduwnaar te zijn en woont zijn eenjarig dochtertje Johanna bij hem. Verder woonde er de dochter Theodora en de 9-jarige Johanna Heijmen. Na het overlijden van Hendrik Rutjes zet zijn zoon Herman het kuipersbedrijf voort.
- 1889 **E.A.H. Otten** gehuwd met Johanna Rutjes (* 1838).

Het huidige huis werd omstreeks 1916 gebouwd door de gemeentesecretaris J. Otten. Later woonde er de bakker Jansen.

RIJKSWEG 69-71

Voor 1956: D174. Stalling van de brouwerij, met een zeer bescheiden woonhuisje ernaast en een veestal.

Volgens het Hypothequenbuch uit de 18e eeuw is er sprake van een "Stadgen" (een kaatstede), groot 52 roeden, met blijkbaar twee woningen. Het ene huisje viel onder de Accijns van Duiven. In het andere woonde **Jan van Alst**, later diens weduwe. Daarna de kinderen **Willem en Hendrina van Alst**. Hendrina is tweemaal gehuwd geweest: de eerste keer met Albert Roelofs,

de tweede keer met Geurt Hugen. In 1794 komt het aan Giesbert Geurds.

In de eerste helft van de 19e eeuw blijkt het perceel onbebouwd. Pas omstreeks 1870 staat er weer een huis [30], waarin de brouwersknecht M. Jansen en diens vrouw Gerritje Nijland woonden. Het paar trekt in 1894 naar Angerlo, waarna er W. van Beersum (* 1861), gehuwd met Wilhelmina Teunissen gaat wonen.

In de eerste helft van deze eeuw stonden er op het perceel meerdere huisjes; bijgevolg hebben er meerdere families al dan niet tijdelijk gewoond.

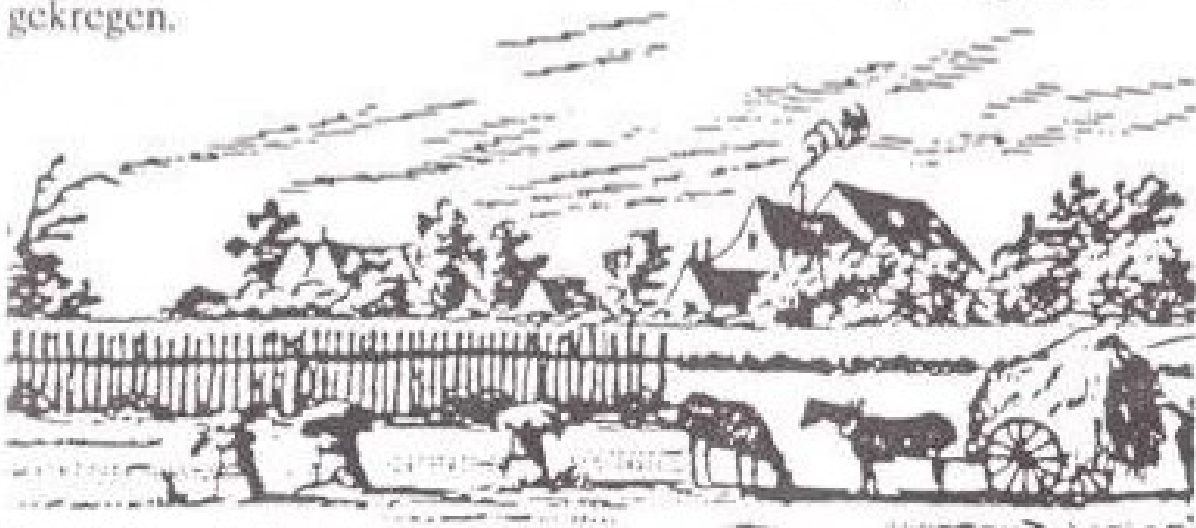
RIJKSWEG 67

Voor 1956: D173. B R O U W E R I J

Ambtskaart nr. 57, groot 205 roeden.

Reeds in het begin van de 18e eeuw was hier een brouwerij. Tot het bezit van het perceel behoorde behalve het brouwhuis met gereedschap ook een bank in de Duivense kerk en een graf op het kerkhof.

De oude kadasterkaarten maar ook foto's laten zien dat er meerdere gebouwen op het perceel stonden, die met elkaar verbonden waren. Het gebouw dat gelegen was aan de westelijke zijde was het woonhuis terwijl de andere de bedrijfsgebouwen waren. Het woonhuis heeft later nr. D172 en Rijksweg nr.65 gekregen.

De Duivense brouwerij in 1742.

Bewoningsgeschiedenis [31]

- plm. 1704 **Johannes Hansen**
1740-1797 **Peter Heijdendaal**, + 30-8-1802 te Duiven. Hij was brouwer en kerkmeester. In 1740 nam hij de brouwerij over voor een bedrag van 2580 gulden. In de koop was ook begrepen de "Elshofdreef, halbe Feldschlag und Droodreef".
- 1797-1806 **Evert Nass**, schoonzoon van P. Heijdendaal, + 5-4-1806.
- 1806-1863 **Petrus Stephanus Nass**, geb. 1790, overleden in mei 1863. Was schout, boer, herbergier en burge-meester van Duiven. Hij was gehuwd met Grada J.H. Deurvorts, geb. 1789 te Doesburg. Bij de volkstelling van 1829 had het echtpaar 8 kinderen, 4 meisjes en 4 jongens. Verder woonden er op dat moment de kuiper Derk van Leuffen, oud 5 jaar en geboren te Groessen, en drie dienstknechten en 3 meiden. Bij de volkstelling van tien jaar later woonden nog drie kinderen thuis w.o. Everhardus (geb. 1822 te Duiven). Als beroep staat vermeld: kandidaat-notaris. Verder was er in huis de 24 jarige Johanna Bodd uit Elten, twee knechten en een dienstmeid.
- 1863-1876 **Constantinus Reinerus Nass**, in 1822 geboren (tweeling met Everhardus ?), werd brouwer en volgde als zodanig in het bedrijf op. C.R. Nass verkocht de brouwerij op 7 april 1876 aan mej. Berns, weduwe van J.C. Otten uit het Noordlim-burgse Bergen. De koop omvatte behalve de Brouwerij De Star ook een tuin genaamd 'den Veldhof'. C.R. Nass ging elders aan de Rijksweg wonen waar nu nr.47 is.
- 1876 **Coenraad Clemens Otten**, geb. 1852, was gehuwd met M.C. Schröder (geb. 1855, te Oude Pekela).

Tot het jaar 1924 is in de brouwerij zelf bier gebrouwen. Na dat jaar was er in het gebouw een limonadegazeusefabriek en een bierbottelarij. Het bedrijf werd in 1960 verplaatst. De gebouwen

werden later door de gemeente Duiven aangekocht en afgebroken [32].

De Duivense brouwerij in 1884

RIJKSWEG 65

Voor 1956: D172. Toenmalige bewoner: G.H. Willemsen
Woonhuis van de brouwerij. Een tijdlang was hier een wijnfabriekje

gevestigd met als bedrijfsruimte de kelders van de brouwerij.

RIJKSWEG 57-63 S T J O Z E F K L O O S T E R

Voor 1956: D170 en D171.

Het perceel waar thans het St.Jozefklooster staat heeft een oude bewoningsgeschiedenis. Volgens de Ambtskaart uit 1735 stond er een huis vlak tegen de straat. Het was domeingood en de oudst bekende bewoner was een zekere Jacob Goossen.

B e w o n i n g s g e s c h i e d e n i s [33]

Jacob Goossen;

-1754

Jan Hetterscheid;

1754-1809

Gerrit Deiling en echtgenote;

1809-1810

C. Wildenbeest;

1810-1861

Jan Reinirus Beekman (* 1785 te Duiven) was smid. Hij was eerst gehuwd met de 20 jaar jongere

Berndina Rademaker, later met de 18 jaar jongere Anna Janssen. In 1829 woonden er behalve het echtpaar Beekman ook de moeder en weduwe van Evert Beekman, Hendrina Peelen. Eveneens een (voor)zoon Hendrikus Beckman (* 1803 te Duiven).

Rijksweg 63, St.Jozefklooster in 1884

Op hetzelfde perceel moet nog een andere woning gestaan hebben, vermoedelijk aan de kant van de brouwerij. In 1829 woonde daar de weduwe Staring, later Elisabeth Knaken (* 1776/77 te Duiven) en haar dochter Johanna. Rond 1850 woonde er de kleermaker Arnoldus Nijsen, * 1822 te Nijmegen. Hij was gehuwd met de naaister Everdina Th. Beekman (* 1826 te Duiven, dochter van Jan Reinirus Beekman). Ook woonde er toentertijd de kleemakersknecht Jan F. Venderbosch, afkomstig uit Gendringen. Later, d.w.z. voor 1861 verhuisde Nijsen naar de Woerdstraat. Zijn zoon W.R. Nijsen (* 1850) was later gedurende 46 jaar organist in de St.Remigiuskerk. Hij nam afscheid in december 1928, waarna zijn zoon Frank hem tijdelijk opvolgde als organist.

1861-1864

Kostschool van Rutjes

In het jaar 1861 liet Joannes Rutjes, kostschoolhouder voor het bedrag van 40.000 gulden een nieuwe school zetten. De bedoeling was dat zijn zoon Johannes Hermanus Rutjes zijn vader zou opvolgen als hoofd van de kostschool. Tragisch genoeg overleed de zoon al spoedig en raakte de

kostschool in de problemen. Op 25 april 1864 werd de kostschool met de inboedel openbaar verkocht.

1864-1880 **Elias Berendsen**, die de kostschool heeft voortgezet tot een tot nu niet achterhaalde datum. In de jaren 80 van de vorige eeuw woonde hier dokter **E.Th.W. Daamen** (* 1832, + 1893) die gehuwd was met Catharina M. Peters. Tegelijkertijd woonde er **F.A. Wübbe** (* 1853), gehuwd met L.H. Brouwer). Na het overlijden van dokter Daamen kwam hier de pannenfabrikant **G.Th.Peters** (* 1836), gehuwd met C.W. Rutjes wonen. Tenslotte werd het huis bewoond door handelaar **L. Holleman**, die het in 1925 aan pastoor van Schaik heeft verkocht.

1925-1970? **Kleine Zusters van de H. Joseph** uit Heerlen. Op 17 augustus 1925 deden tien zusters plechtig intrede in Duiven. Op 1 september 1926 werd de op het terrein van het St.Josephklooster gebouwde Mariaschool voor de meisjes in gebruik genomen. Een jaar later werd in een vroegere varkensstal achter het klooster begonnen met een bewaarschool.

Rijksweg Noordzijde, nrs 45 t/m 55

Volgens de Ambtskaart van 1735 hadden deze percelen een geheele nummers 37, 40 t/m 45. Aan de oostzijde van perceel 37 stond in die tijd een huis; de andere percelen waren onbebouwd. Omstreeks 1800 wordt een huis (boerderij) gebouwd op perceel 42, thans Rijksweg 47. In de jaren zestig van de 19e eeuw wordt het gemeentehuis gebouwd achter het huis van Courtois, het latere café Polman (Rijksweg 55).

RIKSWEG 55 C A F E P O L M A N

Voor 1956: D169. Toenmalige bewoner: A.H. Polman

Bewoningsgeschiedenis [3]

-1784 **St. Antonius Vicarie van Duiven.** In de 18e eeuw stond er een huis dat "Vicariehuis" werd genoemd. In de loop van die eeuw moet het huis in verval zijn geraakt o.i.d.

Fragment gravure naar Jan de Beijer met het Vicariehuis in 1742.

- 1784-1801 Op 1 december 1784 koopt **Roelof Hoedt** de grond met het vervallen huis onder de voorwaarde dat hij 'een neu sterck huis' zal bouwen. De sloopmaterialen van het oude huis mag hij gebruiken. Op het perceel blijft een erfpachteanon, groot fl 60,- per jaar rusten, te betalen op St. Martinusdag (11 november) of uiterlijk Kerstmis. Roelof Hoedt bouwt overeenkomstig het contract een huis met daaraan vast een schuur en nog een losse schuur. De waarde voor de brandverzekering was toentertijd 1000 rijksdaalders.
- 1801-1806 Op 29 mei 1801 koopt: **Hendrick Krayvaenger** het geheel voor f 4250,-.
- 1806 Op 12 mei 1806 koopt **Jan Bos** het huis met schuren, erf en bouwland voor fl 3500 om het 17 dagen later met f 500,- winst verder te verkopen aan:
- 1816-1846 **Evert Bruins**, herbergier. E. Bruins (* 1774/75 te Loo) was gehuwd met **Johanna Kraayvanger** (* 1775 te Lathum en + voor 1839). In de volkstelling van 1829 wordt als dienstmeid vermeld Elisa-

beth Hakfoort uit Groessen, toen 20 jaar oud. In 1839 wordt Maria Kraaijvanger, oud 12 jaar en geboren te Huissen (pleegkind ?) vermeld.

1846-1849

In mei 1846 wordt de nalatenschap van het echtpaar Bruins-Kraayvanger in het openbaar geveild. Buurman J.W. Rutjes (zie Rijksweg 47) koopt het huis met erf en bouwland (percelen C 416-418, zie kaartje). Het

bouwland, gelegen tussen zijn huis en de Rijksweg behoudt hij, de rest verkoopt hij direct door aan **Antoon Teunissen**. Rutjes neemt ook de erfpachtcanon over en bevrijdt zodoende het huis met erf daarvan. Opvallend is dat Rutjes aan Teunissen een hypotheek, groot de koopsom zijnde fl 2000, verschaft. Als onderpand stelt Teunissen niet alleen het pand met de grond, maar ook zijn huis aan de overzijde van de Rijksweg (een deel van De Harmonie) en een perceel grond, gelegen tussen de Droo en de Eltensestraat, genaamd 'Het IJland'.

1849

Bernardus J. Teunissen, tapper. Vermoedelijk was B.J. Teunissen (* 1822 te Bemmelen) van beroep bakker. Later was hij tapper of herbergier. Hij was gehuwd met **Teresia Th. Roelofs** (* 1820 te Duiven). In februari 1849 werd **Wilhelmus B. Teunissen** geboren. In het huis woonde in dat jaar:

- **Josina Roelofs** (* 1807 te Duiven), vermoedelijk een schoonzus;

- **Antoon Enk** (* 1820 te Boekholt = Bocholt), bakkersknecht;

- **Maria Wenting** (* 1829 te Didam), dienstmeid.

1853

G. Heijmen, zwager van B.J. Teunissen

1858-1875

J.F. Courtois * 1824, smid. Courtois moet voor 1890 gestorven zijn. Later woonde er zijn dochter **Hendrina**, die gehuwd was met **J.H. Maassen**.

In de eerste helft van deze eeuw was de naam Polman aan het café 'De Drie Kronen' verbonden. **Toon Polman** was geboren op

de Magerhorst. In 1909 trouwde hij met Mien van Onna. In het pand was behalve het café ook een winkel en een timmerwerkplaats ondergebracht. Voor veel oudere Duivenaren is café Polman nog steeds een begrip, evenals de eigenaar "Toon Pol".

Café Polman in het begin van deze eeuw

RIJKSWEG 53

Voor 1956: D168. Toenmalige bewoner: J. Jansen

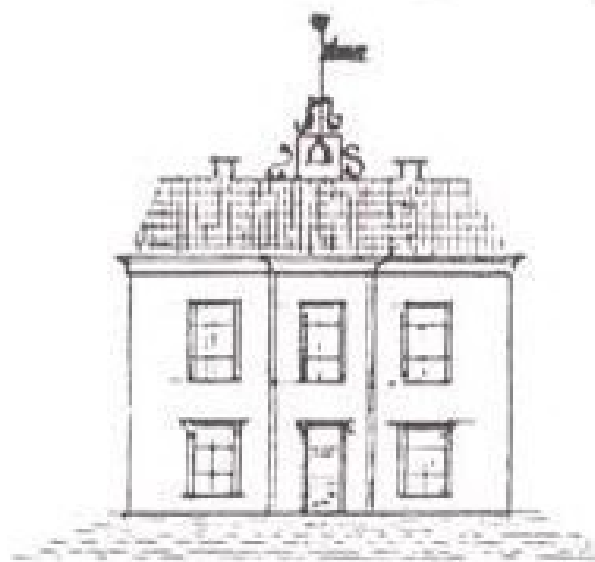
Het huis dat schuin achter café Polman en vlak bij het gemeentehuis stond werd omstreeks 1920 gebouwd. In het huis was aan het eind van de jaren twintig de dorpscoöperatie ondergebracht. Nadat het afgebrand was is de cooperatie opgeheven. Het huis werd opgebouwd en verhuurd aan Karel Verhoeven. Later hebben er Willem Berendsen en anderen nog gewoond [35].

RIJKSWEG 51

Voor 1956: D167. GEMEENTEHUIS

Na het overlijden van burgemeester P.S. Nass, eigenaar van

Brouwerij "De Star" in mei 1863, werd de behoefte aan een eigen gemeentehuis duidelijk gevoeld. Burgemeester Nass had nog de secretarie aan huis gehad, maar zijn opvolger, baron van Voorst tot Voorst, die op de Ploen woonde, wenste dat niet. Er werd dus gezocht naar een bouwperceel en het oog viel op een gedeelte van de tuin van de smid J. Courtois. De zaak werd met de nodige voortvarendheid ter hand genomen en reeds op 26 september 1863 (dus nog hetzelfde jaar!) werd de bouw gegund aan aannemer van Rhienen uit Nijmegen voor de som van fl 5975. In de zomer van 1864 kwam het gemeentehuis gereed; de kosten inclusief extra's bleken beneden de fl 7000 te blijven. Vele Duivenaren kennen nog het hek om het gemeentehuis, dat door de smid Courtois in 1865 werd gemaakt [36].

Gemeentehuis in 1884

Bewoningsgeschiedenis [37]

Het gemeentehuis werd lange tijd bewoond. Aanvankelijk leefde er de burgemeester, later de gemeentesecretaris.

1867-1881	H.J. Blaisse, burgemeester (later notaris in Huis-
sen). In de Kohieren van de Hoofdelijke Omslag
voor 1870 wordt ook een zekere B. Kouwenbergh
als (mede)bewoner vermeld.
1881-1887	H.J.H. Libourel, burgemeester (naar Oldenzaal)
1887-1898	L.J.A. Libourel, burgemeester (+ 1898)
1898-1900	Z.Th.J.F. Baron van Dorth tot Medler, (1869-
1974), burgemeester, laat Huis Welleveld bouwen,

1900-? en gaat daar wonen.
M.C.A. Thijssen, gemeentesecretaris

Na 1945 heeft hier burgemeester van den Clooster baron Sloet tot Everslo nog enkele jaren gewoond.

RIJKSWEG 49

Voor 1956: D166. Toenmalige bewoner: Th. Daanen.

Deze woning was een deel van het pand Rijksweg 47. Vanaf 1896 tot 1946 was er het postkantoor gevestigd. Van 1946 tot 1953 was er de Boerenleenbank gevestigd. Daarna heeft er Th. Daanen gewoond tot 1961.

RIJKSWEG 47

Voor 1956: D165. Toenmalige bewoner: Th.J. Snelder

Bewoningsgeschiedenis [38]

1780/85 Gerhard Hugen. Het is niet bekend of Hugen het huis gebouwd heeft of slechts grondeigenaar was.

plm.1813 Op de prekadastrale kaart staat een huis ingetekend, dat eigendom was van **Jan Willem Janssen**

-1871 Volgens de volkstellingen van 1829 en 1839 woonde hier de grondeigenaar **Jan Willem Rutjes** (* 1787), die gehuwd was met Anna Catharina Buijsvoets (* 1791 te Neerpelt). Dienstbode was Margaretha Janssen (* 1801/1802 te Groessen).

1871-1896 Het huis ging in 1871 over in handen van M. Hoppenreijns en de brouwer C.R. Nass. Weer een tiental jaren later woonde er **Clasina Mientjes-Holleman** (1800-1884) met twee dochters. Na het overlijden van de moeder in 1884 blijven de dochters wonen. De gemeentearts, Auke van Balen, was hier een tijdlang kostganger. De dames Mientjes verkopen het huis in 1896 aan:

1896-1913 **F.A. Wubbe**. Hij combineerde de functie van ge-

meente-ontvanger en brievenaarder. In een deel van het huis werd een postkantoor en een telefooncentrale met 10 aansluitingen ondergebracht [39].

1913-1946 **Th.J. Snelder**, "brievenaarder van de P.T.T." en kantoorhouder.

1946- nu **Th.A.J. Snelder**.

RIJKSWEG 45

Voor 1956: D164. Toenmalige bewoner: J.H. Wijnands, kleermaker

Het huis was een arbeiderswoning die bij D165 hoorde. Na Wijnands heeft er nog Looijkens gewoond. Gesloopt in 1974.

RIJKSWEG 43

Voor 1956: D163. Toenmalige bewoner: A.J. Peters

Het huis moet na 1930 gebouwd zijn.

RIJKSWEG 41

Voor 1956: D162. Maalderij van Hooijman.

Deze korenmaalderij werd in 1903 door J.H. Hooijman in gebruik genomen. Er was een stoommachine geplaatst om de molen aan te drijven [40].

4. LITERATUUR- EN BRONVERWIJZINGEN

1.

J. Verhagen, in DRIEPAS jrg.5 nr.1 (1988),p.20

2.

250 Jahre Klevisches Kataster, herausgegeben von G. Hövelmann und H.Steinbring, Schriftenreihe des Kreises Kleve, nr.4 (1984), p.193-201.

3.

J.W. van Petersen: Des Landmeesters Trots, Zutphen, 1974, kaart nr 7.

4.

H. Verschuur: De Duivense Brouwerij, in Historische Kring Duiven Groessen Loo, jrg 2 (1985), p.21 - 24 en 35 - 38.

5.

Verheerlijkt Kleefschland, Amsterdam, plm. 1765.

6.

Gemeentearchief Duiven; Hinderwetvergunning, nr.187

7.

Hypothequenbuch: nr.68; Polderarchief inv.957-958, nr.1722, opp. 115 roeden; Volkstellingen 1829 en 1839: nr.16; KHO 1860-1870, nr.16.

8.

J.W. van Petersen & W. Zondervan: Oude ambachten en bedrijven achter Rijn en IJssel, Zutphen, 1972, p.62.

9.

G.A. Duiven, voorl. nr.150: Register v. Huisnummering 1912-1935

10.

Hypothequenbuch nr.67; Polderarchief (plm.1780-1785) inv. 957, nr.1721 : opp. 210 roeden; Polderarchief (plm.1810) inv. 958, nr.1721: opp. 210 roeden; Volkstelling 1829 en 1849, nr.15; KHO, 15, BS 1880-1890, nr.256.

11.

W. van Heugten: Daegs een Fles Roode Wijn, Jacob Courtain bouwde een orgel in de Duiven in de winter van 1771/72, in Jaarboek Achterhoek en Liemers jrg 11(1989)

12.

J.W. van Petersen & W. Zondervan: Oude ambachten en bedrijven achter Rijn en IJssel, Zutphen, 1972, p.62.

13.

W. van Heugten: Pastoor He endael en de bouw van de Duivense pastorie in 1777; in: Tijdschrift Hist. Kring 3 (1986), p.11-18

14.

Oorspronkelijke tafel (Ca. 1830) sectie E, gemeente Duiven

15.

Volkstelling 1829, 1839, nr.12; KHO 1860 en 1870, nr.12.

16.

W. van Heugten: Onderwijsenquetes uit 1799 en 1805, in: Historische Kring Duiven Groessen Loo (1985), p.39-44 en 58-61.

17.

A. Wolfsen, In Duiven naar school (1982), p.13-14 en 36-37.

18.

J.W. van Petersen: De lange schoolweg, een rondgang door de onderwijsgeschiedenis van de Liemers en Doesburg, Zutphen, 1984, p.114-115.

19.

Kadaster plm. 1830: E130. Later ook (KHO) D10.

20.

VT 1829-1849, nr.9; BS 1880-1890, nr.19

21. Hypothequenbuch nr.58; Polder archief 957,958, nr.1718;

Kadastrale nr. E128 (plm.1830); VT 1829-1849, nr.8; KHO 1860, 1870, nr.8; BS 1880-1890, nr.18; BS 1890-1900, nr.25

22.

Kadaster plm. 1830: E126. KHO 1816: D7.

23.

Hypothequenbuch, inv. 85-86.

24.

KHO 1860-1870, nr.6a; Volkstelling 1829 (nr.6), 1839 (nr.6a t/m 6c), 1849 (nr.6); Burg. Stand 1890, nr.14.

25.

Wordt o.a. ook in OAZ inv. 1413 vermeld

26.

KHO 1860-1870, nr.6a; Volkstelling 1829 (nr.6), 1839 (nr.6a t/m 6c), 1849 (nr.6).

27.

Volkstelling 1849 (nr.5a en 5b); KOH, 1860 en 1870, nr.5a en 5b; Burg. Stand, 1880-1890, nr.7.

28.

J.W. van Petersen o.c. p.144-145

29. Hypothekenbuch, nr.55; VT 1829-1849, nr.23; KHO 1860-1870, nr.23; BS 1880-1890, nr.37; BS 1890-1900, nr.100.

30.

BS 1880-1890, nr. 36; BS 1890-1900, nr. 99-a.

31.

Zie o.a. C. Verschuur in Tijdschrift Historische Kring Duiven-
Groessen Loo

32.

J.A.J.M. Frijhoff: Duiven in oude ansichten, deel 2, Zaltbom-
mel, 1984. bijschrift foto 6.

33.

Hypothequenbuch, nr.38 en 39; Polderarchief nr.1691; VT 1829-
1849, nr.21; KHO 1870, nr.21; BS 1880-1890, nr.34; BS 1890-
1900, nr.98.

34.

Ambtskaart en Hypothequenbuch nr. 37; Volkstellingen 1829-
1849: nr. 20.

35.

Zie hiervoor o.a. J.Frijhoff: Duiven in oude ansichten dl.1,
Zaltbommel, 1976, bijschrift bij foto 12.

36.

Gebaseerd op een uitvoerig overzicht, gemaakt in 1963 en in
bezit van architect Boss.

37.

BS 1880-1890, nr.32; BS 1900-1900, nr.96.

38.

Polderarchief (inv. 957+958), nr.1688; OAZ 1410, nr. 13;
VT 1829-1849, nr.19; KHO 1860-1870, nr.19; BS 1880-1890,
nr.31; BS 1890-1900, nr.95; Eigendomspapieren fam. Snelder.

39.

H. Degen: Het Postwezen in Duiven, DRIEPAS jrg 4
(1987),p.13.

40.

J.W. van Petersen, W. Zondervan: Oude ambachten en bedrijven
achter Rijn en IJssel, Zutphen, 1972, p.34.

HARTPLAN DUIVEN

Speciaal DRIEPAS-nummer over het oude Hart van Duiven

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	45
2. Het oude Hart van Duiven	47
2.1 De uitgangssituatie: de Ambtskaart van 1735	
2.2 Gezicht op het dorp Duiven in 1742	
2.3 Het kadaster van 1832	
2.4 De kadastrale ontwikkeling van Duiven	
2.5 De vernietiging van de eeuwenoude dorpsstructuur	
3. De bewoningsgeschiedenis	57
3.1 De gebruikte bronnen	
3.2 Afbeeldingen	
3.3 Het Hart van Duiven en zijn bewoners	
4. Literatuur	92